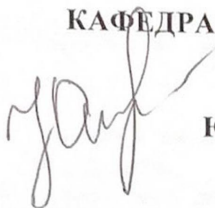

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

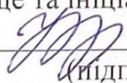
ЮЗЕФОВИЧ Марина Анатоліївна
(студентка групи ЗФБС-22-М)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

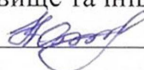
ЗАЛУЧЕНІ ТА ЗАПОЗИЧЕНІ РЕСУРСИ БАНКУ: КРИТИЧНИЙ ОГЛЯД

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

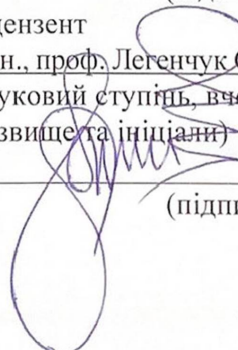
Завідувач кафедри фінансів та
цифрової економіки
д.е.н. проф. Н.Г. Виговська.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Науковий керівник
к.е.н. доц. Новак О.С.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Легенчук С.Ф.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир 2023

Анотація

Юзефович М.А. Залучені та запозичені ресурси банку: критичний огляд.

Кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси банківська справа та страхування». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

Дослідження присвячено розвитку теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій з удосконалення залучення коштів комерційними банками.

Уточнено поняття «ресурсна база» та «банківські ресурси», які на наш погляд, слід ототожнювати і розуміти як сукупність акумульованих банком грошових коштів, що відображають зобов'язання банку перед власниками й кредиторами та перебувають у розпорядженні банку на умовах власності чи прав розпорядження, і він може використати їх для здійснення активних операцій та надання послуг із метою отримання прибутку, а також створення умов для подальшого зростання банку. Обґрунтовано нові практичні рекомендації щодо діяльності банків в процесі формування та нарощення ресурсної бази в частині розширення спектру депозитних послуг. Проаналізовано систему економічних нормативів регулювання діяльності банківських установ, що широко запроваджені в практику банківської діяльності.

Ключові слова: ресурсна база, банківські ресурси, залучені ресурси.

Annotation

Yuzefovych M.A. Raised and borrowed bank resources: a critical review.

The qualification work is presented for obtaining the master's degree in the field of knowledge 07 «Management and administration» specialty 072 «Finance, banking and insurance». - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The study is devoted to the development of theoretical foundations and the development of practical recommendations for improving the attraction of funds by commercial banks.

The concepts of «resource base» and «bank resources», which, in our opinion, should be equated and understood as a set of funds accumulated by the bank, which reflect the bank's obligations to owners and creditors and are at the bank's disposal under the terms of ownership or disposal rights, have been clarified. and he can use them to carry out active operations and provide services for the purpose of obtaining profit, as well as creating conditions for the further growth of the bank. New practical recommendations regarding the activity of banks in the process of formation and expansion of the resource base in terms of expanding the range of deposit services are substantiated. The system of economic regulations regulating the activity of banking institutions, which are widely implemented in the practice of banking activity, is analyzed.

Keywords: resource base, banking resources, involved resources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ.....	8
1.1. Залучені та запозичені ресурси банку: критичний огляд.....	8
1.2. Ресурсна база банків як основа банківської діяльності	16
1.3. Нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків	24
Висновки до 1-го розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ПРИ ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ.....	37
2.1. Аналіз динаміки та структури ресурсної бази банків України 2020- 2022 р.....	37
2.2. Сучасні тенденції формування ресурсів комерційних банків України	43
2.3. Шляхи вдосконалення роботи банків в процесі формування ними ресурсної бази.....	48
Висновки до 2-го розділу.....	53
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ресурсна база банків є основою діяльності будь-якого банку, оскільки процеси формування ресурсної бази та здійснення активних операцій банку перебувають у тісному взаємозв'язку. А відтак, розуміння економічного змісту ресурсної бази банків, оцінка змісту проблем, пов'язаних із ефективним формуванням ресурсної бази й доцільним її використанням, надзвичайно важливе, особливо для вітчизняних банківських установ.

Сьогодні розвиток економіки України характеризується тенденцією до постійного підвищення вимог банківської системи, оскільки її головне завдання – сприяння сталому економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності народногосподарського комплексу. Підвищені вимоги до банківського сектору в основному зумовлені особливим місцем банківських установ на фінансовому ринку, оскільки банки виступають провідними фінансовими посередниками та гарантують рух фінансових ресурсів між регіонами, галузями та суб'єктами господарювання для задоволення їхніх потреб. Такий розвиток потребує збільшення ресурсної бази національних банківських установ, а також формування їх оптимального складу та структури та вдосконалення роботи банків у цьому напрямку.

Тенденції сучасних фінансових відносин на фінансовому ринку щодо формування попиту та пропозиції на залучені ресурси є результатом конкурентної взаємодії комерційних банків в банківській системі України і загального фінансового стану юридичних і фізичних осіб в Україні, який формує їх схильність до пропозиції тимчасового збереження тимчасово вільних коштів в банківській системі.

На вирішення проблем оптимального управління залученими ресурсами комерційних банків спрямовані дослідження, викладені в наукових працях наступних авторів: Азаренкова Г.М., Васюренко О.В., Герасимович А.М.,

Жуков Е.Ф., Коцовська Р.Н., Ричаківська В.І., Мороз А.М., Українська Л.О., Савлук М.І., Панова Г.С., Примостка Л.О., Пуховкіна М.Ф., Спіцин І.О., Спіцин Я.О., Шевченко Р.І.

Подальші дослідження актуальні не лише для оцінки стану та перспектив динамічного розвитку комерційних банків, а й для визначення методичних підходів до управління залученими активами (пасивами), що зумовлено необхідністю впровадження методології комплексного аналізу ефективності комерційних банків як у внутрішньому мікросередовищі, так і при порівняльному аналізі їх рейтингу в українській банківській системі – макросередовищі.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних основ формування банками ресурсної бази із залучення коштів, практичних рекомендацій щодо оптимального формування та якісного складу ресурсної бази комерційних банків України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розглянути нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків;
- охарактеризувати залучені та запозичені ресурси банку;
- проаналізувати динаміку та структуру ресурсної бази банків України;
- здійснити аналітичну оцінку процесу формування ресурсної бази банків
- дослідити і обґрунтувати шляхи вдосконалення роботи банків в процесі формування ними ресурсної бази.

Об'єктом дослідження є формування ресурсної бази комерційних банків України.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають у процесі формування банківськими установами України своєї ресурсної бази.

Методи дослідження. В ході написання роботи застосовувалися сучасні економічні праці, наукові розробки, пов'язаних із покращенням формування банками ресурсної бази. Разом із розглядом класичних теорій проводиться вивчення й висвітлення новітніх поглядів на дану проблематику та аналізуються шляхи покращення роботи банків в процесі формування ресурсної

бази. Все це здійснюється шляхом застосування емпіричного та теоретичного методів дослідження. Робляться теоретичні узагальнення, проводиться порівняльний аналіз динаміки показників, розглядаються статистичні дані та проводиться їх аналіз, також застосовується елементи моделювання ситуації та відбувається пошук вирішення проблемних питань.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють формування ресурсної бази комерційних банків, наукова, навчально-практична та періодична література, звітні та статистичні дані щодо ресурсної бази банків України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів пов'язаних з формуванням ресурсної бази банків в сучасних економічних умовах. Основні положення, що становлять наукову новизну магістерської роботи:

- уточнено поняття «ресурсна база» та «банківські ресурси», які на наш погляд, слід ототожнювати і розуміти як сукупність акумульованих банком грошових коштів, що відображають зобов'язання банку перед власниками й кредиторами та перебувають у розпорядженні банку на умовах власності чи прав розпорядження, і він може використати їх для здійснення активних операцій та надання послуг із метою отримання прибутку, а також створення умов для подальшого зростання банку;

- обґрунтовано нові практичні рекомендації щодо діяльності банків в процесі формування та нарощення ресурсної бази в частині розширення спектру депозитних послуг;

- проаналізовано систему економічних нормативів регулювання діяльності банківських установ, що широко запроваджені в практику банківської діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих у роботі науково-теоретичних результатів дослідження в процесі формування ресурсної бази банків. Окремі положення магістерської роботи є основою для проведення подальших наукових

досліджень. Систематизовані та узагальнені теоретичні матеріали можуть бути використані при вивченні фінансових дисциплін «Аудит», «Банківський менеджмент», «Банківська система».

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення та результати дослідження опубліковані в матеріалах науково-практичних конференцій: Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки (11-15 травня 2023 року); Тези Міжнародної наукової конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (5-6 листопада 2023 року).

Структура, зміст та обсяги роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 64 сторінок машинописного тексту, у тому числі 10 таблиці, 11 рисунків, 4 додатків. Список використаної літератури нараховує 50 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ

1.1. Залучені та запозичені ресурси банку: критичний огляд

Банківські ресурси – сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій [3]. А джерела їх формування – це шляхи надходження ресурсів на рахунки банківської установи, які на певних умовах між банком та його контрагентом тимчасово переходять у користування банку для проведення ним активних операцій та забезпечення його повноцінної діяльності з метою одержання прибутку. Виходячи з такого розуміння, з'ясувати джерела формування банківських ресурсів нам дозволить перелік його контрагентів, тобто всіх юридичних та фізичних осіб, а також органів державної влади, які співпрацюють з банківськими установами [20].

Розглянемо детально кожне із джерел та з'ясуємо його особливості, переваги та недоліки для банку та його контрагентів. Отже, загалом, якщо поєднати всі існуючі критерії класифікації ресурсів банку, можна побудувати загальну схему, що відобразить повну картину джерел формування ресурсів банку (див. рис. 1.1.).

Основну ж частину банківських ресурсів складають саме залучені та запозичені. У банківській практиці серед джерел формування залученого капіталу пріоритетна роль традиційно належить депозитам. Сучасна банківська практика характеризується великим різновидом депозитів і депозитних рахунків. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій, відповідно, розмір доходу банку; правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків; депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків; ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, значно дешевші міжбанківських кредитів. У сучасних умовах формування залучених банківських ресурсів може здійснюватися двома

основними способами: шляхом проведення депозитних операцій та отримання позик на грошовому ринку.

Рис. 1.1. Джерела формування ресурсів банку [20]

Ще одним джерелом поповнення ресурсів комерційного банку є міжбанківське кредитування. Міжбанківські кредити мають, зазвичай, короткостроковий характер. Загальний розмір отримання комерційним банком міжбанківських ресурсів обмежується розміром власних ресурсів банку. Комерційні банки можуть позичати кошти у Національного банку України шляхом: одержання кредитів через закриті кредитні аукціони; ломбардне кредитування або кредитування під забезпечення державних цінних паперів; рефінансування у формі переобліку векселів та перезастави векселів. Також до зовнішніх джерел формування ресурсів можна віднести позабалансове фінансування банку: сек'юритизація активів, випуск кредитних гарантій, продаж позик [20].

Залучені та запозичені банківські ресурси становлять переважну частину банківських ресурсів (85-90%). Через це для них характерний надзвичайно

широкий спектр форм та видів залучення коштів, що характеризує відповідні напрямки пасивних операцій банків, основу яких утворюють операції з формування залучених ресурсів [39].

Залучені ресурси банку - це кошти, що акумулюються банком на певних умовах на різних видах рахунків клієнтів.

Залучені ресурси є, власне кажучи, кредиторською заборгованістю банку, яка виникла внаслідок попередніх операцій і яка має бути погашена у визначений термін.

Залучені ресурси банку охоплюють:

- кошти на депозитних рахунках банківських клієнтів;
- залишки коштів на поточних рахунках клієнтів;
- кошти на рахунках банків-кореспондентів та ін.

Комерційні банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовують різні види банківських рахунків. Проте практично усі клієнтські рахунки належать до депозитних. Депозитним може бути будь-який відкритий клієнтові у банку рахунок, на якому зберігаються його кошти.

Залучені ресурси банків існують у двох основних юридично-правових формах: у формі депозитів та формі короткострокових боргових цінних паперів (табл. 1.1.):

Таблиця 1.1.

Характеристика залучених банківських ресурсів [28]

<i>№ з/п</i>	<i>Види ресурсів</i>	<i>Складова характеристика господарювання</i>
1.	Кошти до запитання та строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	Поточні рахунки суб'єктів, кошти за довірчими операціями, кошти в розрахунках, розподільчі рахунки суб'єктів господарської діяльності, цільові кошти на вимогу, кошти для розрахунків платіжними картками.
2.	Строкові кошти суб'єктів господарської діяльності	Короткострокові й довгострокові депозити суб'єктів господарської діяльності, кошти, отримані за операціями РЕПО
3.	Кошти до запитання та строкові кошти фізичних осіб	Поточні рахунки, кошти за довірчими операціями фізичних осіб, кошти в розрахунках, кошти фізичних осіб для розрахунків платіжними картками

4.	Строкові кошти фізичних осіб	Короткострокові та довгострокові депозити фізичних осіб
5.	Кредиторська заборгованість	Кредиторська заборгованість за операціями з клієнтами банку, сума транзитних рахунків за операціями з клієнтами банку
6.	Цінні папери власного боргу (крім субординованого боргу)	Прості векселі, емітовані банком, ощадні (деPOSITні) сертифікати, емітовані банком

Сучасні умови функціонування банківської системи вимагають нарощення капіталу банківських установ шляхом запозичення фінансових ресурсів на міжбанківському та фондовому ринках. У результаті проведення таких операцій формуються позикові кошти чи недеPOSITні зобов'язання перед кредиторами, ініціатором мобілізації яких виступає безпосередньо сама банківська установа. Джерелом формування банківських ресурсів, крім коштів клієнтів, є позичений капітал.

Проте, найсуттєвіші особливості залучених грошових коштів відображає їх розподіл за економічним змістом. З цієї точки зору існує дві юридично-правові форми залучених коштів — депозити та боргові цінні папери. У банківській практиці залучені кошти часто називають депозитними зобов'язаннями, тому що і вклади, і боргові цінні папери мають однакову депозитну природу. Більш детальну класифікацію цих форм подано на рис. 1.2.

Формування політики щодо залучення тимчасово вільних коштів здійснюється банком за такими принципами:

- отримання банком прибутку від залучення вкладів та їх подальшого цільового використання;
- створення та підтримання оптимального рівня банківської ліквідності;
- формування оптимального обсягу залучених коштів та досягнення отриманого показника на практиці;
- забезпечення наявності різних форм та видів банківських депозитів, гарантія їх сумісності та побудова системи диверсифікації депозитних операцій

(тобто вибір різних суб'єктів депозитних операцій для зниження ризиків та підвищення прибутку);

– активне використання «прив'язки» величини відсоткової ставки за вкладами з тривалістю терміну їх зберігання (тобто, створення ситуації, коли вкладнику вигідно вкладати кошти до банку на тривалий термін);

– узгодженість депозитних операцій та операцій з видачі позичок за сумами та строками депозитів та кредитів;

– забезпечення соціально-економічної захищеності вкладників за умов інфляційних процесів (відсотки за вкладами мають перевищувати розмір інфляції);

– прагнення до мінімізації вільних коштів, що не перебувають «у роботі», на депозитних рахунках;

– виявлення, теоретична розробка та практичне застосування коштів та можливостей для скорочення величини відсоткових витрат за залученими банківськими вкладами [50].

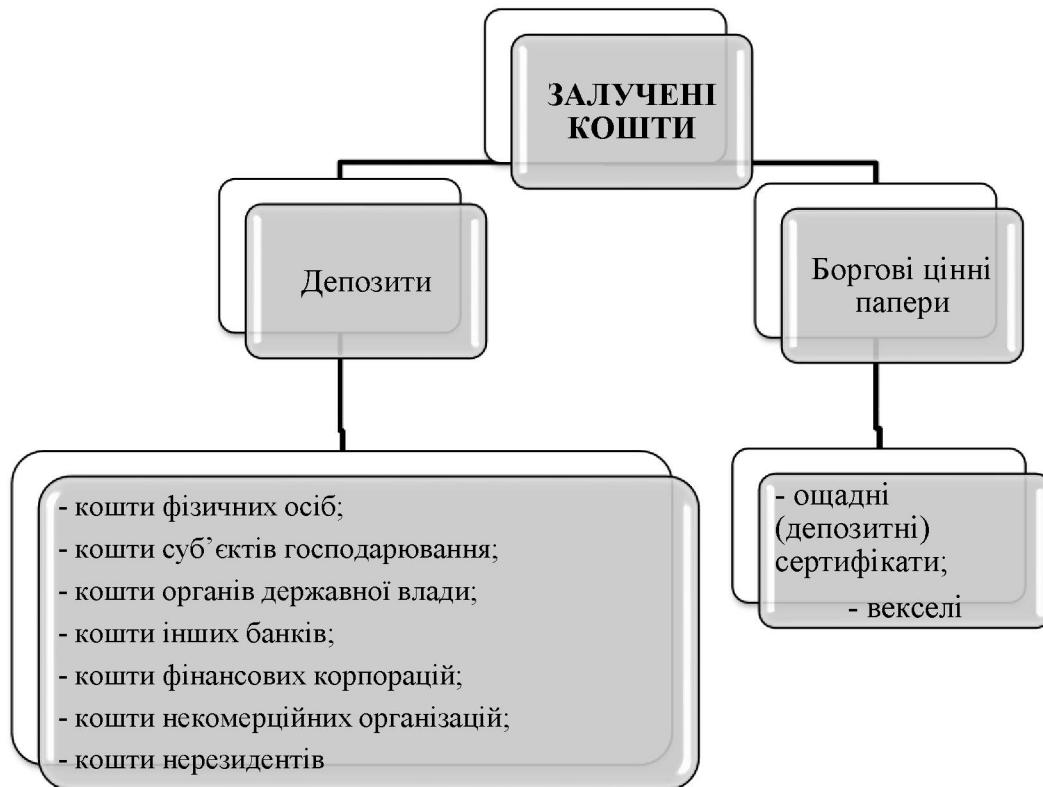

Рис. 1.2. Класифікація залучених коштів банку

Запозичені банківські ресурси - це позики на грошовому ринку, які залучаються у формі міжбанківських кредитів, в т. ч. кредитів НБУ, операцій з цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів [45].

Запозичені банківські ресурси також характеризуються двома юридично-правовими формами реалізації: кредити, отримані від інших банків (у тому числі НБУ), та цінні папери субординованого боргу (табл. 1.2.).

Структура банківського капіталу не є сталою за якісним складом і змінюється протягом року залежно від багатьох чинників, зокрема від якості активів, використання прибутку, політики банку щодо забезпечення приросту капітальної бази тощо.

Таблиця 1.2.

Характеристика запозичених банківських ресурсів [28]

<i>№ з/п</i>	<i>Види ресурсів</i>	<i>Складова характеристика господарювання</i>
1.	Кошти НБУ	Коррахунок НБУ в комерційному банку, короткострокові кредити, отримані від НБУ (овердрафт за коррахунком, за операціями РЕПО, через аукціони, ломбардні кредити, стабілізаційний кредит, інші кредити), довгострокові кредити, отримані від НБУ (через аукціон, за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, стабілізаційний кредит, інші довгострокові кредити)
2.	Кошти інших банків	Кошти на вимогу інших банків (кореспондентські рахунки), строкові депозити інших банків (депозити овернайт, гарантійні депозити, короткострокові та довгострокові депозити), кредити, отримані від інших банків (овердрафт за коррахунками, кредити овернайт, за операціями РЕПО, інші короткострокові та довгострокові кредити, отримані від інших банків, фінансовий лізинг від інших банків)
3.	Кредиторська заборгованість за операціями з банками	Кредиторська заборгованість за операціями з готівкою, інша кредиторська заборгованість за операціями з банками
4.	Цінні папери субординованого боргу	Боргові цінні папери, випущені банком, що належать до категорії інвестиційних (більше одного року) — банківські облігації, як правило, безстрокові або конверсійні

Джерелом позиченого капіталу є:

1. Міжбанківські кредити – кредит, наданий на міжбанківському ринку за рахунок вільних коштів інших банків та НБУ. Кредитні відносини між банками

визначаються на договірних засадах шляхом укладання кредитних угод, які передбачають умови розміщення тимчасово вільних коштів, права та зобов'язання сторін з належним оформленням справ за міжбанківським кредитом.

Призначення міжбанківських кредитів:

надають можливість виконувати вимоги з обов'язкового резервування;

задовольняють потребу клієнтів у коштах;

забезпечують ліквідність банку;

банки, в яких є надлишок ресурсів, можуть розміщувати тимчасово вільні кошти в банках, де існує їх нестача [45].

Переваги міжбанківського кредиту порівняно з депозитами:

з одного боку, є оперативним джерелом поповнення коштів банківської установи з метою підтримання кредитного потенціалу та поточної ліквідності, а з іншого – рентабельне вкладення вільних коштів;

не потребує резервування в центральному банку, оскільки не є вкладом;

не потребує витрат на маркетинг та інфраструктуру;

банкам вигідно розміщувати кредитні ресурси в інших банках порівняно з кредитуванням суб'єктів господарської діяльності, оскільки перші вирізняються, як правило, вищою надійністю [45].

2. Кредити НБУ – операції з рефінансування банків та операції з борговими цінними паперами, кредити за інструментом ELA, процентний своп.

Національний банк здійснює операції з рефінансування банків шляхом надання банкам:

кредитів овернайт (надається банку Національним банком за оголошеною процентною ставкою на термін до наступного робочого дня і є інструментом постійного доступу, спрямованим на підтримання ліквідності банку);

кредитів рефінансування шляхом проведення тендерів із підтримання ліквідності банків строком до 14 днів та строком до 90 днів (короткострокові кредити рефінансування, що надаються банку шляхом проведення кількісного або процентного тендера з підтримання ліквідності банків);

кредитів рефінансування шляхом проведення тендерів із підтримання ліквідності банків строком від одного до п'яти років (довгострокові кредити рефінансування) [45].

3. Емісія цінних паперів власного боргу (емісія облігацій, векселів). Ще одним важливим методом формування позикового капіталу є емісія банківськими установами власних боргових зобов'язань, зокрема банківських облігацій та векселів.

Облігація – цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником грошей, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії (для державних облігацій України - умовами їх розміщення) строк та виплатити доход за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії (для державних облігацій України - умовами їх розміщення). [16].

Банківський вексель – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [29].

4. Позики на міжнародних фінансових ринках (емісія єврооблігацій, синдиговані кредити) [45].

Фактори, що мотивують українські банки до запозичень на міжнародних ринках капіталів:

формування позитивної кредитної історії для подальшого нарощення запозичень на міжнародних ринках;

диверсифікація джерел залучення ресурсів;

на міжнародних ринках середня тривалість позики, як правило, більша за середню тривалість позики на внутрішньому ринку;

нижча за вартість капіталу на внутрішньому ринку;

факт залучення іноземних інвестицій створює банку позитивний імідж, може слугувати додатковою рекламою, та в подальшому може слугувати фактором зниження вартості ресурсу для позичальника [45].

1.2. Ресурсна база банків як основа банківської діяльності

Особливою функцією, яку виконують банківські установи, є функція фінансового посередництва, успішна реалізація якої значною мірою визначає здатність банківської установи залучати вільні грошові кошти учасників ринку.

Формування ресурсної бази – важлива економічна основа діяльності банківських установ, оскільки здійснення господарських операцій потребує наявності певної суми грошових коштів, тобто ресурсів. Від оптимально сформованих ресурсів комерційних банків залежать важливі показники діяльності кредитних установ – рентабельність та ліквідність.

Предмет нашої магістерської роботи визначає необхідність і важливість дослідження сутності терміну «ресурсна база банку». Автори багатьох досліджень вводять термін «ресурсна база», та його тлумачення зводиться до ототожнення з банківськими ресурсами. Термін «ресурсна база» прирівнюють до коштів, залучених у різного роду пасиви [9].

Враховуючи вищевикладене, зручно почати з визначення сутності банківського капіталу, оскільки нагромадження капіталу є першим кроком у формуванні банківських ресурсів. Існує багато розбіжностей у трактуванні сутності капіталу і тому ускладнюють подальший розвиток теоретичних узагальнень, формування та використання банківського капіталу на практиці. Відносини банків із клієнтами та органами нагляду та регулюючими органами також залежать від належного знання банківського капіталу.

З розвитком економічних зв'язків, залученням іноземних інвестицій в Україну, у веденні господарської діяльності виникає необхідність залучення фінансових посередників – банківських установ. З цими інститутами пов'язане поняття «банківський капітал» (табл. 1.3.).

До недавнього часу поняття «капітал банку» було характерним тільки для нормативних документів, котрі регламентують сферу банківської діяльності. Українське законодавство визначає сутність капіталу банку як залишкову вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань: Капітал =

Активи – Зобов'язання. Тож вітчизняне законодавство трактує поняття «банківський капітал» тільки як власний капітал банку [48].

Ткачук Н. зазначає, що «банківський капітал» є втіленням однієї з форм вираження загальної економічної категорії «капітал». Початковою формою банківського капіталу був позичковий капітал як специфічна форма перетворення грошового капіталу, який відокремився в процесі кругообігу з промислового капіталу [48].

Таблиця 1.3

Підходи до визначення поняття «капітал» та «банківський капітал»

№ з/п	Автор	Тлумачення
<i>Капітал</i>		
1.	Маршалл А. [22]	Капітал – як сукупність речей, без яких виробництво не могло б здійснюватися з рівною ефективністю, але які не є безплатними дарами природи.
2.	Мельничук Н.Ю. [23]	Капітал – це сукупність матеріальних та нематеріальних благ, які нагромаджуються, формуються, розподіляються та використовуються суб'єктом господарювання для забезпечення свого соціально-економічного розвитку.
3.	Роуз П. [42]	Капітал – це кошти, які внесені до банку його власниками і складаються в основному з акціонерного капіталу, резервів і нерозподіленого прибутку
4.	Сміта А. [36]	Капітал – це запас, який використовується для господарських потреб і приносить дохід
<i>Банківський капітал</i>		
5.	Васюренко О. [6]	Капітал банку – це фонд ресурсів, що були внесені засновниками, акціонерами (учасниками) банку, і належать їм. Він складається з статутного та резервного фондів, інших фондів, загальних та спеціальних резервів, нерозподіленого прибутку
6.	Герасимович А. [7]	Банківський капітал – це грошові кошти та частка фінансових, матеріальних і нематеріальних активів, якими мають право розпоряджатися банки для проведення операцій із розміщення залучених коштів та надання банківських послуг у цілях отримання прибутку.
7.	Довгань Ж. [11]	Капітал банку – це сукупність внесених власниками – учасниками капіталу власних коштів, які зростають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових вливань з боку учасників
8.	Ковда Н.І., Татьяніна С.М. [21]	Банківський капітал – це та основа, на якій будується весь механізм банківської діяльності. При цьому основним завданням банківського сектору є забезпечення оптимального розміру банківського капіталу

Проаналізувавши економічну літературу, ми дійшли висновку, що існує багато розбіжностей та невизначеностей у трактуванні сутності банківського капіталу.

На сьогоднішній день відсутнє однозначне визначення сутності поняття «банківський капітал», саме тому існує можливість певних ускладнень як теоретичного, так і практичного аспектів формування та функціонування капіталу в банківських установах [19].

На нашу думку, найбільш узагальнюючим виступає наступне визначення поняття «банківський капітал»: це грошові кошти та виражена у грошовій формі частка матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення операцій з розміщення коштів і надання послуг з метою одержання прибутку [1].

Оптимізація механізму формування банківського капіталу потребує розгляду його складників із позиції джерел його формування. За цією класифікацією капітал банку поділяється на власний, залучений та позичений (див. рис. 1.3.).

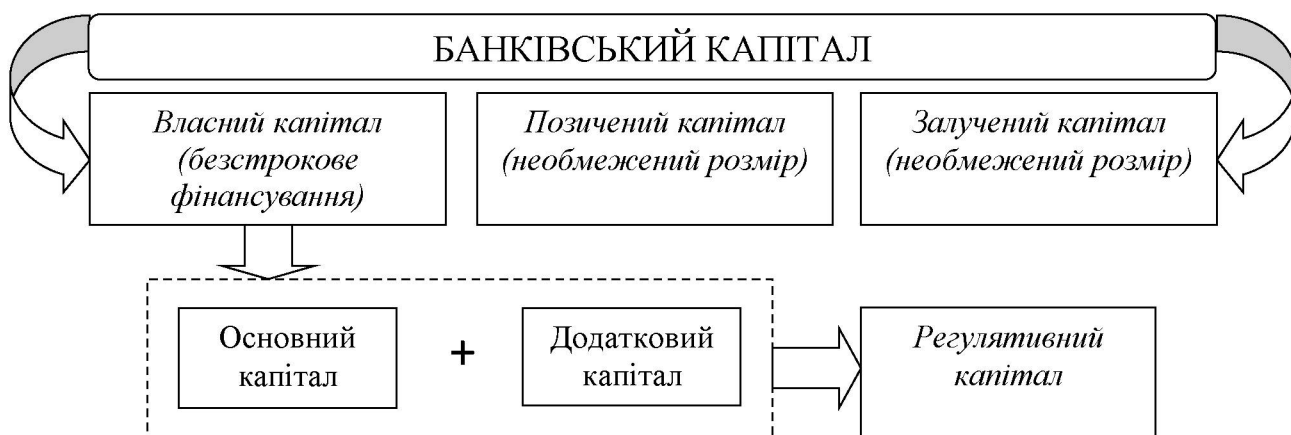

Рис. 1.3. Складники банківського капіталу [47]

Аналіз різноманітних підходів до визначення сутності таких складників дає змогу запропонувати деякі уточнення щодо їх трактування.

Власний банківський капітал є основою діяльності капіталу банку, власністю акціонерів та його засновників і забезпечує безперебійне

функціонування банківської установи, оскільки створений на безповоротній основі.

Залучений банківський капітал не є власністю засновників, а створений за рахунок залучення вільних коштів фізичних і юридичних осіб для отримання доходу [47].

Позичений банківський капітал не є власністю засновників банку, сформований за рахунок грошових позик на міжбанківському та грошовому ринках у рамках стратегічного розвитку банку.

До основного капіталу належать зареєстрований статутний капітал банку; емісійні різниці; результати минулих років (нерозподілений прибуток); результати минулого року, що очікують затвердження (розподілу).

До додаткового капіталу належать загальні резерви банку; резервний фонд; результати переоцінки основних засобів; результат поточного року (нерозподілений прибуток). [47]

Отже, ми визначили, що поняття банківський капітал може вживатися у широкому розумінні, а відтак необхідно дослідити як трактуються поняття «банківські ресурси». Чи ці два поняття можна ототожнити, чи необхідно шукати відмінності. Особливого значення це набуває з огляду на те, що в центрі даного дослідження перебуває ресурсна база банків, яку численні дослідники ототожнюють з поняттям «банківські ресурси» (табл. 1.4.). За походженням слово «ресурси» має корені у французькій мові – *ressources* – кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь [4, с. 128]. Слід зазначити, що поняття «банківські ресурси» в економічній літературі трактують також по-різному, як і поняття «банківський капітал».

Таблиця 1.4

Підходи до визначення поняття «банківські ресурси»

<i>№ з/п</i>	<i>Автор</i>	<i>Тлумачення</i>
1.	Алексеев М.Д. [1]	Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банку і можуть бути використані ним для здійснення активних операцій та надання послуг

Продовження таблиці 1.4.

2.	Гаврилишина Б.Д. [12]	Банківські ресурси – це різновид, складова частина фінансових ресурсів, що містять власні й залучені засоби банків
3.	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [46]	Банківські ресурси – це кошти в розпорядженні банків... і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій
4.	Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г. [27]	Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для виконання своїх операцій.
5.	Мороз А.М. [4]	Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів, які банки, акумулюючи, перетворюють на грошовий капітал, тому банківські ресурси називають банківським капіталом

Як ми вже зазначали, ряд авторів дотримується думки про те, що банківський капітал і банківські ресурси – поняття тотожні.

Слід зазначити, що ресурси банку, тобто кредитної організації, - це кошти, акумульовані банком шляхом випуску цінних паперів із змінним доходом, отримані у тимчасове користування кошти від суб'єктів господарювання на умовах розпорядження, а також внутрішньобанківські кошти. походження, у тому числі результати фінансової діяльності банку, які використовуються для подальшого розміщення відповідно до визначених банком інструкцій для отримання прибутку, ліквідності, зміцнення загального становища банку з дотриманням вимог контролюючих органів. У цьому випадку можна говорити про ресурси на мікроекономічному рівні.

Ресурси банківської системи, тобто банківські ресурси на макроекономічному рівні – це сукупність коштів, мобілізованих з усіх банківських установ системи, метою яких є задоволення різноманітних потреб суб'єктів господарювання, фінансування потреб. держави, а отже, і банківської справи. Ресурси є важливим елементом економічного зростання.

Розгляд теоретичних питань мобілізації банківської ресурсної бази неможливий без ґрунтового вивчення їх складу і структури. Глибше розкриття сутності ресурсної бази банків можливе через вивчення джерел її формування. Як уже було зазначено, банки є провідними посередниками фінансового ринку, а також такими комерційними підприємствами, що діють для отримання

прибутку; при цьому вони, як суб'єкти економіки підпадають під дію різноманітних ризиків. Відповідно до таких особливостей банки формують свої ресурси в трьох напрямках:

- по-перше, це формування власних коштів як основи для забезпечення економічної самостійності й здатності відповідати за своїми зобов'язаннями;
- по-друге, залучення грошових коштів від юридичних та фізичних осіб на зберігання відповідно до посередницької діяльності банку. При цьому ініціаторами розміщення коштів є їх власники, а не банки;
- по-третє, позичення коштів на фінансовому ринку, що їх залучають у формі міжбанківських кредитів і кредитів центрального банку, операцій із цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів.

Залучені та позичені кошти носять спільну назву зобов'язань банку, а формування банківських ресурсів із зазначених джерел часто йменують пасивними операціями. В економічній літературі при розгляді пасивних операцій банків усі автори однаково розуміють їхню сутність, а при дослідженні змісту пасивних операцій основну увагу науковці приділяють процесу мобілізації коштів, що міститься в їх основі. При характеристиці видів пасивних операцій твердження науковців мають несуттєві розходження, що в основному стосуються місця і джерел залучення ресурсів.

Стосовно порядку створення ресурсної бази банку, то насамперед формують власні ресурси, що складаються з внесків засновників і акціонерів, перебувають у власності банку та відіграють важливу роль на початковому етапі створення банку. Власні ресурси банку виконують не менш важливу роль у подальшій його діяльності, забезпечуючи економічну самостійність і стабільність функціонування банку. Згідно зі законодавством країни банк створює різноманітні фонди та резерви. До власних ресурсів прирівнюють нерозподілений прибуток, що перебуває в обороті банку до його цільового використання. Згодом формують зобов'язання банку, тобто ресурси, створені безпосередньо в процесі діяльності банківської установи. Зобов'язання банку не

однорідні, їх можна поділити на такі види: заборгованість перед клієнтами банку – фізичними і юридичними особами, заборгованість перед центральним банком та бюджетними установами, заборгованість перед іншими банками, цінні папери власного боргу, інші зобов'язання (рис. 1.4).

РЕСУРСНА БАЗА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ		
Власні кошти банку • <i>Основний капітал:</i> • статутний фонд; • резервний фонд; • нерозподілений прибуток поточного року; • нерозподілений прибуток минулого року • <i>Додатковий капітал:</i> • субординовані боргові зобов'язання; • резерв на можливі витрати по позиках; • інші цільові резерви; • інші кошти	Залучені кошти: • кошти на поточних та інших рахунках банківських клієнтів; • кошти підприємств та організацій, залучені у формі депозитів; • кошти населення залучені у формі вкладів; • кошти, отримані від інших банків та кредиторів; • позики, одержані від НБУ; • позики одержані від інших кредитних організацій	Позичені кошти • <i>Депозити:</i> • кошти комерційних банків, розміщені на депозитних кореспондентських рахунках у данному банку

Рис. 1.4. Структура ресурсної бази банків

На рис. 1.2 показано схему ресурсної бази комерційних банків, яка притаманна вітчизняним банкам в умовах ринкових відносин, що формуються в Україні.

Водночас слід зазначити, що структура ресурсної бази окремого банку є індивідуальною і залежить від ступеню спеціалізації банку, універсалізації банківських операцій та інших факторів [35].

Представлене на рис. 1.4 розмежування понять конкретизує стратегічні і тактичні завдання у сфері банківської діяльності, зокрема у сфері управління фінансовими ресурсами комерційного банку, на різних часових інтервалах.

Операції, за допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними. Пасивні операції забезпечують формування ресурсів банку, необхідних йому зверх власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу. Пасивні операції банку можуть здійснюватися у формах: залучення коштів на депозитні рахунки

(поточні, строкові, ощадні та ін.); недепозитного залучення коштів (одержання позичок на міжбанківському ринку, позичок НБУ, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань).

На нашу думку, необхідно розрізняти позикові кошти та позикові кошти, оскільки вони мають різну економічну природу. Депозитні операції – це виключно кошти, надані в позику третіх осіб, а позикові кошти – це кошти (переважно позики) інших учасників фінансового ринку у структурі зобов'язань та кошти, отримані від продажу власного боргу банку у вигляді цінних паперів. Залучені кошти становлять більшість пасивів банку. Це основне джерело підготовки ресурсів банку, які спрямовуються на активну діяльність.

Отже, роль ресурсної бази в діяльності банку є вирішальною. Перш за все, саме ресурсна база дозволяє банку існувати, оскільки банківська ліцензія видається центральним банком лише за наявності достатнього капіталу. По-друге, від розміру статутного капіталу банку безпосередньо залежить здійснення широкого спектру банківських операцій, у тому числі формування позикових і позикових ресурсів. Чим більший власний капітал банку, тим більше ресурсів він може здійснювати, а, як відомо, обсяг і структура ресурсів залежать від масштабів і видів активних операцій, що, в свою чергу, визначає розмір доходів і прибутків банківської установи. Зростання ресурсної бази сприяє й розвитку комерційних банків у цілому. Виникнення нових послуг, підвищення якості банківського обслуговування, підвищення рівня банківського менеджменту й застосування маркетингових прийомів при здійсненні пасивних операцій допомагає зміцненню фінансового становища окремих банків і банківської системи загалом.

Формування й підтримання належних обсягів ресурсної бази сприяє посиленню ролі банків як учасників розрахунків у економіці. Підвищенню рівня контрольованості та зміцненню довіри учасників розрахунків один до одного сприяє використання банками коштів на кореспондентському рахунку, а також паралельне використання різноманітних видів рахунків. Також відбувається збільшення частки безготівкових розрахунків та залучення до їх

використання якнайбільшої кількості суб'єктів економіки, що безперечно приводить до оптимізації структури грошового обігу.

Тому розвиток ресурсної бази створює важливі передумови для розвитку окремих банківських установ та для забезпечення стабільності банківської системи та економіки в цілому.

1.3. Нормативне регулювання ресурсної бази комерційних банків

Банківська діяльність, виконуючи самостійну роль у фінансово-кредитних відносинах, сформувала свій реальний сектор відносин і знайшла свій предмет правового регулювання, оскільки кредитний механізм контролюється державою і не може обійтись без створення розгалуженої системи норм і відповідно - правовідносин, що охоплюються поняттям банківського права.

Створення розгалужених правових засад банківської справи та банківської діяльності одне з першочергових завдань держави. Створення банківських установ і формування банківського капіталу зумовили необхідність прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність» [13], Закону України «Про акціонерні товариства», Закону України «Про Національний банк України» [15], Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [14].

Застосування державного регулювання банківської діяльності пояснюється потребою ввести у ці відносини правовий порядок, який передбачав закріплення правового статусу Національного банку України, його відносин з Кабінетом Міністрів України, комерційними банками та іншими кредитними установами, порядок їх утворення та здійснення ними банківських та небанківських угод, різноманітних банківських операцій, зокрема кредитних операцій та операцій з цінними паперами тощо [15].

Банківське законодавство - це сукупність законодавчих актів, які є формою вираження правових норм, спрямованих на регулювання повноважень,

обов'язків та відповідальності сторін у правовідносинах за участю банку. Розглядаючи поняття банківського законодавства, дуже важливо підкреслити та виділити його риси:

- банківське законодавство має власну сферу (галузь), мету і завдання правового регулювання в Конституції та законах України, нормативно-правових актах стосовно банківської діяльності, функціонування кредитних установ та банківської справи;

- як галузь загальної системи законодавства має комплексний характер і включає джерела як публічного, так і приватного права (закони і підзаконні акти);

- у банківському законодавстві законодавчі акти поділяються за предметом правового регулювання і систематизуються у послідовності за їх юридичною силою;

- нормативно-правові акти розрізняються за предметом видання і повноваженнями владних суб'єктів держави (Верховна Рада України, Президент України і Національний банк України) і не можуть видаватися органами державної виконавчої влади без законодавчого доручення;

- первинним елементом цього законодавства є стаття законодавчого акта як форма вираження, засіб викладення правової норми;

- безпосередньо пов'язане з регулюванням статусу грошей, цінних паперів та фінансовою діяльністю юридичних та фізичних осіб, а також з банківською діяльністю та власне банківською справою [32].

Питання банківського права безпосередньо пов'язані з правовідносинами, які виникають у банківській сфері. Вони є безпосередніми учасниками правовідносин, вони взаємопов'язані і мають власне статутне положення.

З метою забезпечення економічних умов для сталого функціонування національної банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів комерційних банків та відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», глави III глави 6, Національного Банку України встановлює такі обов'язкові економічні нормативи та резервні фонди.

Економічні нормативи діяльності банків (Prudential norms and Limits) – показники, встановлені Національним банком з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому (див. рис 1.5.) [32].

Розглянемо, які нормативи встановлено для обов'язкового дотримання комерційними банками: [13]

Норматив регулятивного капіталу комерційного банку (НІ). Сума основного і додаткового капіталу за мінусом балансової вартості таких активів: акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком у портфелі на продаж та на інвестиції; вкладення в капітал інших банків у розмірі 10 % і більше їх статутного капіталу та в дочірні установи; кошти, які вкладені в інші банки на умовах субординованого боргу [28].

Структура регулятивного капіталу вітчизняних банків визначена ст.30 Закону України «Про банки і банківську діяльність»[13], згідно з якою він складається з основного капіталу та додаткового капіталу.

Регулятивний капітал банку складається з основного (1-горівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу. Основний капітал вважається незмінним і таким, що не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки. Додатковий капітал має менш постійний характер та його розмір піддається змінам [28].

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію до 11 липня 2014 року, має становити:

120 мільйонів гривень - до 17 червня 2016 року;

200 мільйонів гривень - з 11 липня 2017 року;

300 мільйонів гривень - з 01 січня 2021 року;

400 мільйонів гривень - з 11 липня 2022 року;

500 мільйонів гривень - з 11 липня 2024 року.

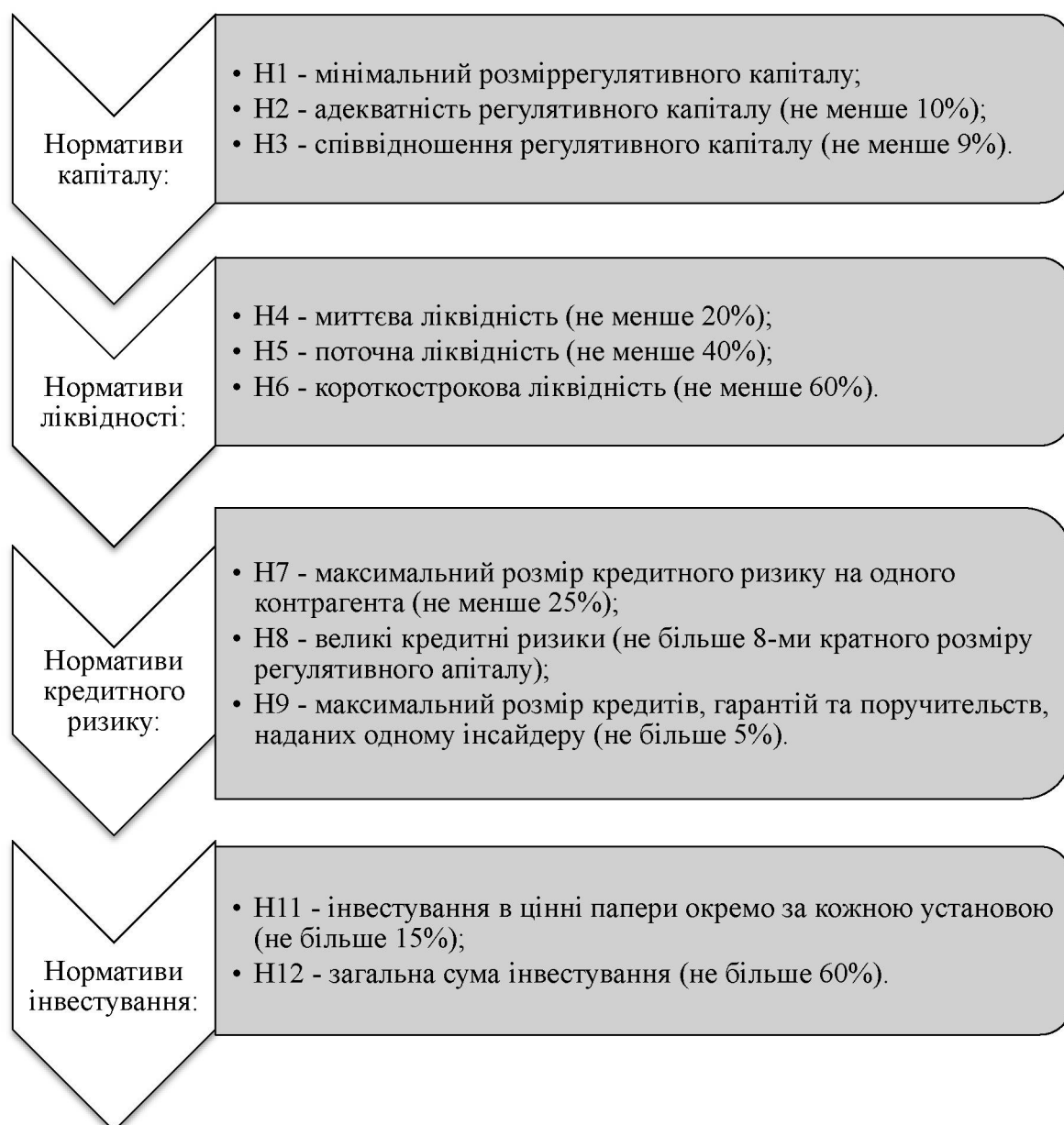

Рис. 1.5. Економічні нормативи діяльності банків. [32. С. 161]

Норматив адекватності (платоспроможності) регулятивного капіталу (Н2). Норматив відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру [28]. Чим вище значення показника адекватності регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її приймають на себе власники банку, та навпаки: чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори і вкладники банку [37].

Норматив достатності регулятивного капіталу встановлюється для уникнення надмірного перенесення банком кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів вкладникам банку. Значення показника адекватності регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями.

Норматив адекватності основного капіталу (Н3). Норматив встановлюється з метою визначення спроможності банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних збитків, яких може зазнати банк у процесі своєї діяльності залежно від розміру різноманітних ризиків.

Норматив адекватності основного капіталу банку розраховується як співвідношення основного капіталу до загальних активів банку, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями банків [37.].

Для розрахунку нормативу адекватності основного капіталу загальний розмір основного капіталу зменшується на суму:

- 1) недосформованих резервів під можливі збитки за активними операціями банків;
- 2) нематеріальних активів за мінусом суми зносу;
- 3) капітальних вкладень у нематеріальні активи;
- 4) збитків минулих років і збитків минулих років, що очікують затвердження;
- 5) збитків поточного року.

Норматив миттєвої ліквідності (Н4). Норматив встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі та на кореспондентських рахунках).

Норматив миттєвої ліквідності визначається як співвідношення суми коштів у касі та на кореспондентських рахунках до зобов'язань банку, що

обліковуються за поточними рахунками. Нормативне значення Н4 має бути не менше ніж 20%.

Норматив поточної ліквідності (Н5). Норматив встановлюється для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку.

Для розрахунку нормативу поточної ліквідності враховуються вимоги і зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до 30 днів (включно). Норматив поточної ліквідності визначається як співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності до зобов'язань банку з відповідними строками виконання [2].

Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку (Н6). Цей показник дає змогу оцінити частку високоліквідної частини активів, чим він більший – тим більший запас ліквідності банку, але, з іншого боку, високоліквідні активи майже не приносять доходу, тому підтримання високого значення Коефіцієнт неодмінно позначається на прибутковості банку. Доцільним є підтримання цього показника на рівні 20-25%.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного позичальника (Н7). Норматив встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань [37].

Показник розміру кредитного ризику на одного позичальника визначається як співвідношення суми всіх зобов'язань цього контрагента (за мінусом фактично сформованих резервів) та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента, до капіталу банку.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8). Норматив встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом. Кредитний ризик вважається великим, якщо сума всіх зобов'язань контрагента і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком щодо цього позичальника становить 10% і більше регулятивного капіталу банку. Тобто, якщо значення нормативу Н7 становить 0,1, то такий кредитний ризик вважається великим.

Рішення про надання великого кредиту приймається згідно з відповідним висновком кредитного комітету (комісії) банку, затвердженим його правлінням (радою).

Норматив великих кредитних ризиків визначається як співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків до регулятивного капіталу банку.

Якщо норматив великих кредитних ризиків перевищує 8-кратний розмір регулятивного капіталу, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) автоматично підвищуються:

- якщо перевищення становить не більше ніж 50%, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) подвоюються;

- якщо перевищення більше ніж 50%, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) потроюються [18].

Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9). Норматив встановлюється для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Цей вплив зумовлює те, що банк проводить операції з інсайдерами на умовах, не завжди вигідних для банку [28].

Інсайдер - особа, яка завдяки своєму службовому становищу або спорідненим зв'язкам має доступ до конфіденційної інформації про діяльність банку, що недоступна широкій громадськості, та може використати її у власних цілях з метою збагачення, одержання неконкурентних переваг, привілеїв тощо [32].

До інсайдерів – фізичних осіб належать:

- 1) власники істотної участі;

- 2) управлінський персонал банку: а) перші керівники: голова та члени спостережної ради банку, голова правління (ради) директорів, члени правління (ради) директорів, заступники голови правління (ради) директорів (президент, віце-президенти), головний бухгалтер і його заступники; б) інший управлінський персонал: керівники та головні бухгалтери філій; керівники

структурних підрозділів банку та члени кредитного комітету (кредитної комісії), які беруть участь у визначенні кредитної, інвестиційної та облікової політики, політики управління активами та пасивами, ключових напрямів діяльності банку; в) працівники внутрішнього аудиту та члени ревізійної комісії;

3) контролери: особи, які здійснюють зовнішній аудит банку та керівники державних органів, які відповідно до своїх посадових обов'язків здійснюють контроль за діяльністю банків;

4) керівники та контролери афілійованих і споріднених осіб;

5) асоційовані особи: рідні брати, сестри, батьки, чоловік, дружина або повнолітні діти керівників, контролерів банку та керівників установ – акціонерів банку, які є власниками істотної участі в банку [32].

До інсайдерів – юридичних осіб належать:

а) власники істотної участі;

б) афілійовані особи: установа, що має істотну участь у банку або в якій банк є власником істотної участі;

в) споріднені особи: установа, в якій власником істотної участі є особа, яка одночасно є власником істотної участі в банку або керівники якої одночасно є керівниками банку;

г) асоційована особа – юридична особа, в якій керівником є батьки, брати, сестри, дружина, чоловік або діти тих керівників і контролерів банку, а також установ – акціонерів банку, які є власниками істотної участі в банку [32. С. 194-195].

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11). Норматив встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи.

При обчисленні цього нормативу в знаменнику до суми регулятивного капіталу банку додається сума вкладень у цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції, що випущені банками (за мінусом суми сформованого

резерву під знецінення таких цінних паперів), і вкладень у статутні фонди інших банків та фінансових установ, на суму яких зменшено регулятивний капітал. Нормативне значення нормативу Н11 не має перевищувати 15% [18].

Норматив загальної суми інвестування (Н12). Норматив встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного із здійсненням банком інвестиційної діяльності. Н12 характеризує використання капіталу банку для придбання акцій (паїв/часток) будь-якої юридичної особи [28].

Норматив визначається як співвідношення суми коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи, до статутного капіталу банку. Нормативне значення показника не повинно перевищувати 60% [37].

Отже, як зазначалось вище, нормативно-правовою базою для регулювання ресурсної бази комерційних банків є : Закон України «Про банки і банківську діяльність» [13]; Закон України «Про Національний банк України» [15]; Декрети Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»; Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Положення, інструкції та постанови НБУ та інших законодавчих органів, що регулюють діяльність банківського сектору економіки відповідно до законів України (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Нормативні акти, щодо регулювання ресурсної бази комерційних банків [34]

<i>Назва, № та дата прийняття</i>	<i>Короткий зміст</i>
Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 7.12.2000р. [13]	Цей Закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків. Метою цього Закону є правове забезпечення стабільного розвитку і діяльності банків в Україні і створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника.

Продовження таблиці 1.5.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №29, від 16.04.1991р. [14]	У законі наведені загальні положення, визначені терміни, принципи зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкти та види діяльності. Визначено хто має право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Вказані основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Закон України «Про Національний банк України» №679, від 20.05.1999р. [15]	У законі вказані загальні положення, порядок формування та повноваження ради національного банку. Описані організаційні основи та структура НБУ. Вказано про взаємовідносини з президентом України, Верховною Радою та кабінетом міністрів України. Описано як проводиться операції національного банку, банківське регулювання та банківський нагляд.
Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 17, від 25.11.1993р. (втратив чинності 07.02.2019р.) [8]	Цей Закон установлює режим здійснення валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ України в регулюванні валютних операцій, права й обов'язки суб'єктів валютних відносин, порядок здійснення валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.
Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» №10, від 28.08.2001р. (втратив чинності 27.03.2009 р.) [18]	Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» вводиться для посилення контрольних функцій Національного банку України у ході нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їх фінансової надійності, захисту інтересів їх вкладників та акціонерів. Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» розроблена на підставі Закону України «Про банки і банківську діяльність», згідно з чинним законодавством України, нормативними актами НБУ

З вищезазначеного, можна зробити висновок, що під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств. Таким чином, до фінансових ресурсів належать грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в не фондovій формі.

Фінансовими ресурсами є грошові кошти, які можуть бути використані за цільовим призначенням, а джерелами фінансових ресурсів є валовий внутрішній продукт, який виступає у вигляді внесків, прибутку, амортизаційних відрахувань, цільового фінансування, благодійних внесків та ін.

Взагалі, за своєю структурою фінансові ресурси банку складаються із власних, залучених і позичених коштів. У свою чергу, власні кошти є джерелом

формування власного капіталу банку, а залучені та позичені кошти – зобов'язань.

Власні кошти – це акціонерний і резервний капітал, а також нерозподілений прибуток. До залучених і позичених коштів належать вклади (депозити), кошти від продажу облігацій та інших боргових цінних паперів, залишки на рахунках клієнтів, кошти, одержані від центрального банку в порядку підтримання ліквідності, а також міжбанківські кредити [38].

Серед джерел формування залучених коштів традиційно найбільшу частку становлять депозити. Слід наголосити, що міжбанківські кредити є важливим джерелом ресурсів, оскільки дозволяють швидко поповнити ресурсну базу банку в разі такої потреби. Особливе місце серед них займають зовнішні позики в іноземній валюті. Зазвичай, такі кошти надають на короткий строк. Окремо слід відмітити кредити рефінансування, які надає банкам Національний банк України. В Україні, на відміну від економічно розвинених держав, зобов'язання становлять найбільшу частину фінансових ресурсів банку (більше ніж 85%), що зумовлено низьким рівнем капіталізації банків.

Загалом структура банківських ресурсів окремого комерційного банку залежить від ступеня його спеціалізації чи, навпаки, універсалізації, особливостей його діяльності, кредитної та депозитної політики, обсягу обслуговування клієнтів та стану кредитного ринку. Ресурси комерційних банків дуже різноманітні за своїм економічним змістом.

Згідно з існуючими у банківській практиці традиціями ресурси комерційних банків поділяють на власні, залучені та позичені кошти.

Таким чином, можна зробити висновок:

- головним джерелом банківських ресурсів є залучені кошти;
- банківські ресурси з точки зору джерел утворення поділяються на власні і залучені;
- від структури ресурсів залежать не тільки обсяги здійснення операцій банку, а й взагалі його функціонування;
- ресурси кожного окремого банку мають конкретну структуру.

Нормативно - правовою базою для регулювання ресурсної бази комерційних банків є :

- Закон України «Про банки і банківську діяльність»,
- Закон України «Про Національний банк України»,
- Декрети Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»,
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»,
- Положення, інструкції та постанови НБУ та інших законодавчих органів, що регулюють діяльність банківського сектору економіки відповідно до законів України.

Фінансові ресурси банків відіграють важливу роль у їх діяльності та досягненні їхніх знань та стратегічних цілей. Тому ваш аналіз насамперед має вирішальне значення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень для досягнення цих цілей. Але, як відомо, управлінські рішення ґрунтуються не тільки на результатах аналізу фінансових ресурсів, а й на результатах загального аналізу банків, який включає аналіз фінансових ресурсів, а також результати екологічного аналізу, тобто переваги. та характеристики конкурентів.

Висновки до 1-го розділу

Дослідивши теоретичні основи формування ресурсної бази банків дійшли наступних висновків.

Діяльність будь-якої банківської установи починається з формування ресурсної бази, яка базується на активах банку, тобто коштах, якими він володіє і які входять до ресурсної бази банку, решта охоплює всі накопичені кошти, що відображають банку. зобов'язання. власникам і кредиторам; Ці кошти знаходяться в розпорядженні банку і ви можете використовувати їх на свій розсуд для отримання прибутку, а також для створення умов для подальшого зростання банку. Оскільки в економічній літературі немає єдиної думки щодо визначення поняття «ресурсна база», ми запропонували розглядати його як тотожне поняття «банківські ресурси» і являє собою повну сукупність банківських ресурсів, до складу якої входять банківський капітал, залучений у позику. і позикові кошти.

Розглядаючи структуру ресурсної бази банків можна виділити власні, залучені і позичені кошти. У даному розділі дипломної роботи ми розглядали ресурсну базу банку в розрізі основних джерел їх утворення, тобто внесків акціонерів і прибутку, а також надходжень від депозитних та не депозитних операцій. Основним призначенням частини ресурсної бази, яка формується за рахунок власних коштів акціонерів банку призначена для виконання наступних функцій: захисної, оперативної, регулюючої.

Залучені та позичені кошти є найбільш вагомою складовою ресурсної бази банків, яка в кілька разів перевищує їх власні кошти і не є власністю банку. Тобто, за невиконання своїх зобов'язань перед економічними суб'єктами банк повинен компенсувати усі втрати, використовуючи при цьому свої власні кошти. Саме ця частина ресурсної бази банків здатна створити найбільші відпливи та припливи коштів у банківській установі та створюють передумови для проведення банками активних операцій й отримання прибутку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ПРИ ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ

2.1. Аналіз динаміки та структури ресурсної бази банків України

Загалом під банківськими ресурсам розуміють сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Теоретично це фінансові ресурси банку, що складаються із власних, залучених і запозичених коштів. Власні кошти формуються за рахунок акціонерного і резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. До залучених і запозичених коштів належать вклади (депозити), кошти від продажу облігацій та інших боргових цінних паперів, залишки на рахунках клієнтів, кошти, одержані від національного банку для підтримання ліквідності, а також міжбанківські кредити. Банківські ресурси банки використовують для проведення кредитних та інших активних операцій [29].

Оцінку ресурсної бази банківської системи України доцільно розпочати із дослідження умов функціонування банківської системи впродовж останніх років.

Для досягнення параметрів оптимальної моделі банківської системи зручно було б усунути обмеження, що перешкоджають необхідним якісним і кількісним позитивним змінам. Це потребує невідкладних конструктивних змін державної політики у грошово-кредитній, бюджетній та антимонопольній сферах, удосконалення правового та інформаційного забезпечення діяльності фінансових установ, а саме комерційних банків. Проаналізуємо динаміку ресурсної бази банків України (див. табл. 2.1.).

Динаміка ресурсної бази банківської системи України протягом 2020 –
2022 р. (Додаток А) [30]

Показник	Роки			Відхилення 2022 р. від:			
				2020		2021	
	2020	2021	2022	млн.грн.	%	млн.грн.	%
Всього пасиви банків	1 493 298	1 822 814	2 351 678	+858 380	+63,5	+528 864	+77,5
Власний капітал, у т.ч.	199 921	209 460	215 840	+15 919	+92,6	+6 380	+97,04
статутний капітал	470 712	479 932	407 021	-63 691	-115,6	-72 911	-117,9
Зобов'язання, у т.ч.	1 293 377	1 613 381	2 135 838	+842 461	+60,5	+522 457	+75,5
кошти суб'єктів господарювання	498 157	646 491	889 526	+391 369	+56,0	+243 035	+72,7
кошти фізичний осіб	552 115	681 892	933 240	+381 125	+59,2	+251 348	+73,1

Як видно з таблиці, динаміка формування ресурсної бази українських банків є стабільною, за період 2020 – 2022 років відбувається її зростання до 2 351 678 млн грн., що більше, ніж у 2020 році, на 858 380 млн грн. або на 63,5% та більше, ніж у 2021 році, на 528 864 млн грн. або на 77,5%. Що стосується формування власного капіталу банківської системи впродовж розглянутого періоду, то динаміка значно стабільна, і у 2022 році відносно 2020 року його розмір зростає на 15 919 млн грн. або на 92,6%, у 2022 році відносно 2021 року також зростає на 6 380 млн грн. або на 97,04%.

Зобов'язання банківської системи протягом аналізованого періоду зріс з 2022 року, що становить 2 135 838 млн грн., а у 2020 році до 1 293 377 млн грн., що є більшим на 842 461 млн грн. або на 60,5%. Наведена динаміка є позитивною і свідчить про поступове повернення довіри до банківської системи України з боку населення. Таким чином, динаміка формування ресурсної бази банківської системи України у 2020 – 2022 роках є позитивною.

Далі розглянемо динаміку кредитів та депозитів банківської системи України за період 2020-2022 р. (див. рис.2.1.)

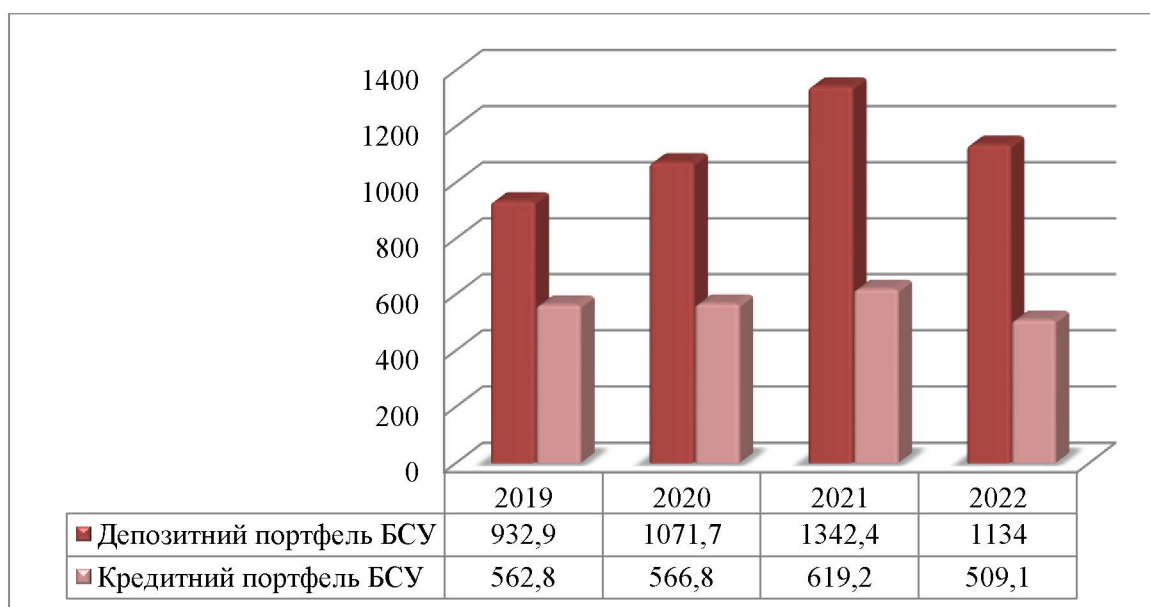

Рис. 2.1. Динаміка кредитів та депозитів банківської системи України станом на 2019 – 2022 рр., млрд. грн. (Додаток Б) [25]

На рис. 2.1 подано динаміку кредитів та депозитів банківської системи України у 2019 – 2022 роках. У 2019 – 2021 роках відбувається динаміка збільшення кредитів, наданих банківською системою України, і у 2021 році їх сума становить 619,2 млрд. грн., що є більше, ніж у 2019 році, на 56,4 млрд. грн. (10,02 %). Розмір депозитів банківської системи поступово зростає і у 2021 році становить 1342,4 млрд. грн., що на 409,5 млрд. грн. (43,89%) більше, ніж у 2019 році. Поступове зростання суми наданих депозитів банківської системи у 2019 – 2021 роках є позитивним явищем. Але проаналізувавши 2019-2021 рік, можемо сказати, що у 2022 році динаміка йде на спад.

Отже, наразі залишається болючим питання мобілізації фінансових ресурсів у банківському секторі. Через зниження реальних доходів населення, зростання цін на комунальні послуги, продовольчі та непродовольчі товари суттєво скорочується й обсяг заощаджень [43].

Інструменти, що стимулюють заощадження населення, крім підвищення ефективності алокації і трансформації ресурсів, спрямовані і на допомогу державі у вирішенні соціальних завдань – заощадження формують капітали, без яких неможливе становлення середнього класу і стабільний розвиток суспільства [5].

Зняття значної частини обмежень можливе за рахунок залучення нових ресурсів. Ресурсами зростання національної банківської системи можуть бути недокапіталізовані немонетарні активи, що утворюють національне багатство; не залучені у фінансовий обіг заощадження держави; кошти населення і бізнесу, що зберігаються поза межами української фінансової системи. Одним із завдань, що вирішуються за рахунок інструментів управління, повинно стати створення стимулів для залучення засобів нефінансових інститутів і населення у пасиви банківської системи і розширення можливостей малоризикового розміщення засобів. Підвищений інфляційний фон – нормальне явище для економік, що розвиваються. Зростання цін позначає точки зростання, де вкладення капіталів найбільш ефективно. У довгостроковому періоді економічне зростання, розширюючи пропозицію товарів, працює на зниження інфляції. Широке використання депозитних аукціонів, коли засоби розміщуються в банках без фіксації цільового призначення, можливе лише в умовах дефіциту ліквідності. Масштабне використання такого інструменту без додаткових обмежень, що уповільнюють перетікання засобів на споживчі ринки, може приводити до «перегріву економіки» і зростання інфляції. Щоб виключити істотні інфляційні наслідки, механізм довгострокового рефінансування повинен доповнюватися обмеженнями на використання наданих засобів [5].

При оцінці стійкості банківського сектору варто скористатись державною системою економічних нормативів, що викладена в «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні». Ця інструкція розроблена з метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності. Інструкція визначає перелік показників, їх порогові значення (граничні норми) та правила розрахунку [40]. Економічні нормативи діяльності банків України у 2012 – 2022 рр. наведено у див. таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Значення економічних нормативів по системі банків України за 2013-2022 рр., % (Додаток В) [30]

<i>Норматив</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>Відхилення 2021-2013</i>
Н1 - Регулятивний капітал (млн грн)	204 975	188 948	129 816	109 653	115 817	126 116	150 313	182 283	231 309,3	202 363,4	+26 334,3
Н2 - Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	18,26	15,60	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66	21,98	21,44	17,16	+3,18
Н3 - Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)	13,98	-	-	-	-	10,43	13,50	15,67	14,45	11,40	+0,47
Н4 - Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20 %)	56,99	57,13	78,73	60,79	55,55	68,66	-	-		-	-
Н5 - Норматив поточної ліквідності (не менше 40 %)	80,86	79,91	79,98	102,14	108,08	99,12	-	-		-	-
Н6 - Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35	86,82	89,36	-	+0,25
Н7 - Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	22,33	22,01	22,78	21,48	20,29	19,83	17,61	19,14	18,6	17,8	-3,73
Н8 - Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	172,05	250,04	364,14	308,27	208,31	176,23	105,0	87,39	72,35	86,33	-99,7
Н9 - Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	0,36	0,13	31,19	36,72	17,89	10,41	7,02	4,10	3,71	2,81	+3,35
Н10 - Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (не більше 30 %)	1,63	1,37	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Н11 - Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %)	0,04	0,01	0,002	0,001	0,0001	0,0009	0,0002	0,0002	0,0005	0,0000	-0,0395
Н12 - Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %)	3,15	2,97	1,10	0,60	0,22	0,15	0,13	0,10	0,10	0,26	-3,05

Регулятивний капітал здійснює покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе у процесі своєї діяльності. Цей норматив забезпечує захист вкладів, фінансову стійкість та стабільність банківської діяльності [41]. Значення нормативу відповідало пороговому, як на період 01.01.2013 р., так і в 01.01. 2022 р. За відповідний період норматив зріс на 26 334,3 млн. грн.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу відображає здатність банківської системи своєчасно та в повному обсязі розрахуватись за своїми зобов'язаннями, що випливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру [41]. Аналізуючи період з 01.01.2013 р. по 01.01. 2022 р. норматив відповідав пороговому значенню за досліджуваний період та зріс на 3,18 %.

Норматив короткострокової ліквідності визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року [41]. За відповідний період (01.01.2013 – 01.01.2022) показник збільшився на 0,47 %, що є позитивним відхиленням.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань [41]. Даний норматив відповідав пороговому значенню та зменшився на 3,73 % за даний аналізуючий період, що свідчить про неспроможність контрагентів виконувати свої зобов'язання.

Норматив великих кредитних ризиків встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів [41]. Цей норматив відповідав пороговому значенню за період 01.01.2013 р. оп 01.01.2022 р., тобто не перевищував регулятивний капітал у 8 кратному розмірі (800%). За відповідний період показник скоротився на 99,73 %, що є значним відхиленням за даний період.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами установлюється для обмеження ризику та

негативного впливу від кредитних операцій на діяльність банку. Цей норматив відповідав пороговому значенню за досліджуваний період та збільшився на 3,35 % за 6 років, що є позитивним відхиленням.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи [41].

Порівняння фактичних значень нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою з пороговим значенням дозволяє зробити висновок про низьку інвестиційну активність банківського сектору, оскільки норматив мав низьке значення 0,0395 % та не зазнав змін з 01.01.2013 р. по 01.01.2022 р., що свідчить про мінімальні ризики інвестування для українських банків.

Норматив загальної суми інвестування встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного зі здійсненням банком інвестиційної діяльності [41]. Норматив відповідав пороговому значенню у досліджуваному періоді та скоротився на 3,05 % за аналізований період (01.01.2013 р. по 01.01.2022 р.). Загалом значення цього нормативу є досить малим, що свідчить про низький рівень інвестиційної діяльності банківських установ.

2.2. Сучасні тенденції формування ресурсів комерційних банків України

Основою для здійснення банком активних операцій є формування залучених банківських ресурсів через проведення депозитних операцій. Можливості комерційних банків у залученні коштів регулюються Національним банком України. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій. У банківській практиці традиційно пріоритетна роль серед джерел формування залученого капіталу належить депозитам [44].

Для дослідження тенденцій формування ресурсів комерційних банків варто розглянути кількість банків, що функціонують в Україні. Сьогодні спостерігається зменшення кількості банків, зареєстрованих в Україні, в тому числі і банків з іноземним капіталом. Так, станом на 01.01.2023 р. в Україні зареєстровано 67 діючих комерційних банків, тоді як станом на 01.01.2012 р. їх діяло 176 (рис. 2.2.) [26].

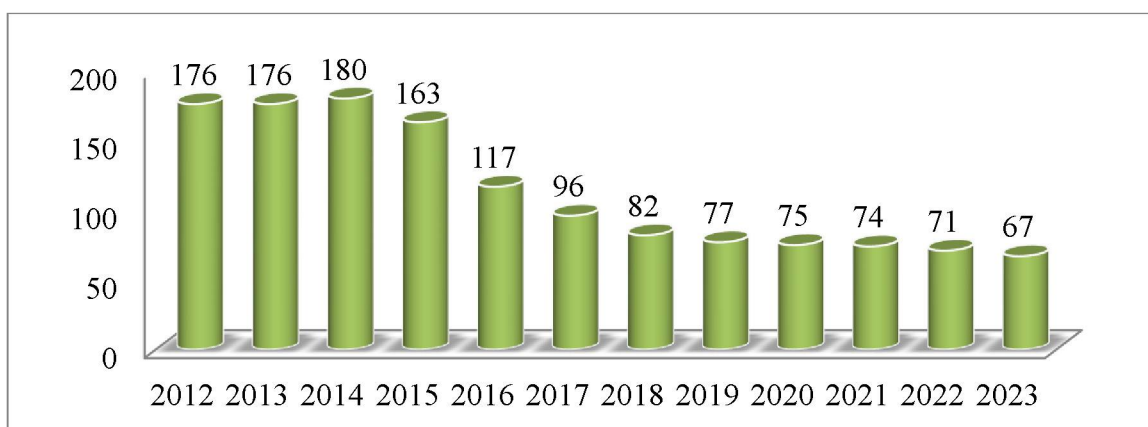

Рис. 2.2. Динаміка кількості діючих банків в Україні станом на 01.01.2012-01.01.2023 рр. [26]

Розглянемо тенденції, які склалися в структурі ресурсів комерційних банків. Обов'язковою умовою для економічного зростання та стабільного розвитку банківської системи України та економіки в цілому є нарощення необхідної маси ресурсів та капіталу, тому розглянемо динаміку капіталу комерційних банків України (див. рис. 2.3).

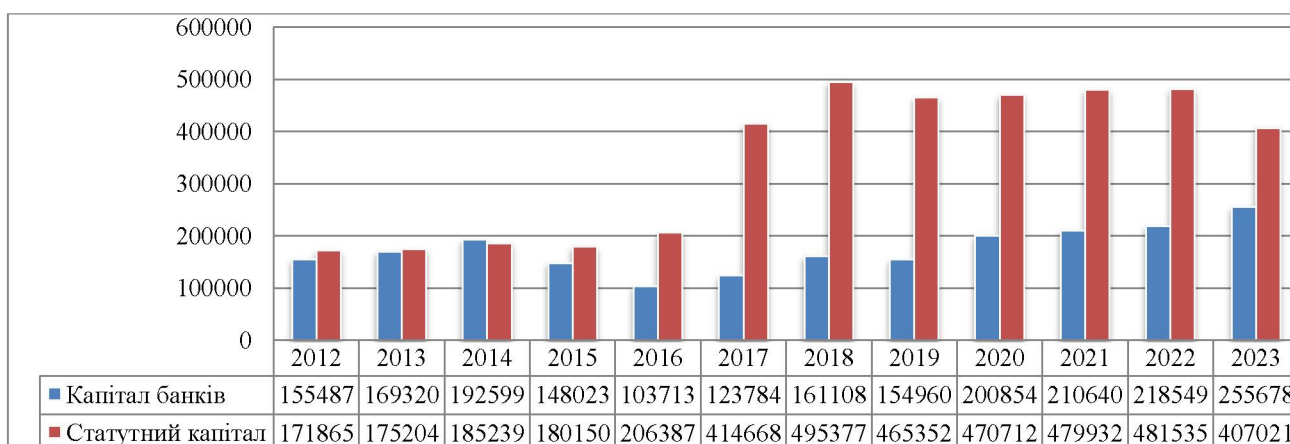

Рис. 2.3. Динаміка капіталу банків України станом на 01.01.2012 – 01.01.2023 рр., млн.грн. [26]

За наведеними на рисунку даними можна стверджувати, що впродовж досліджуваного періоду капітал банків, зокрема статутний, збільшувався. Так, якщо станом на 01.01.2016 року капітал банків зменшився на 30% (103713 млн. грн.) у порівнянні з минулим роком, то початку 2023 р. спостерігалось збільшення капіталу банків на 73% (100 191 млн. грн. порівняно з 01.01.2012 роком).

Щодо статутного капіталу, то протягом 01.01.2012 р. до 01.01.2023 р. спостерігалось збільшення статутного капіталу банків майже в тричі (235 156 млн. грн. на 01.01.2023р.). Проте, станом на 01.01.2018 р. статутний капітал банків був збільшений порівняно з 2021 р. на 3% і становив 495377 млн. [33].

У формуванні ресурсів комерційних банків значна частка належить залученим фінансовим ресурсам, серед яких кошти юридичних осіб, фізичних осіб та небанківських фінансових установ. Розглянемо динаміку залучених банками фінансових ресурсів (див. табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Динаміка залучених банками фінансових ресурсів станом на 01.01.2012 – 01.01.2023 рр., млн. грн. (Додаток А) [33]

<i>Рік</i>	<i>Зобов'язання банків, млн. грн.</i>	<i>Кошти суб'єктів господарювання, млн. грн.</i>	<i>Кошти фізичних осіб, млн. грн.</i>	<i>Кошти небанківських фінансових установ, млн. грн.</i>
2012	898 793	186 213	306 205	-
2013	957 872	202 550	364 003	-
2014	1 085 496	234 948	433 726	-
2015	1 168 829	261 372	416 371	-
2016	1 150 672	318 568	402 137	30 474
2017	1 132 515	369 913	437 152	42 813
2018	1 172 723	403 955	478 100	22 907
2019	1 204 743	406 367	508 457	23 794
2020	1 293 377	498 157	552 115	26 885
2021	1 613 381	646 491	681 892	34 704
2022	1 798 250	758 434	727 022	41 410
2023	2 135 043	889 526	933 553	53 188

Дослідивши особливості формування ресурсів комерційних банків України варто відмітити, що зобов'язання банків займають важливе місце у ресурсній

базі банків України. Так, станом на 01.01.2012 р. зобов'язання банків становили 898 793 млн. грн. На початок 2023 р. спостерігалось збільшення зобов'язань банку на 2,5 % і становить 2 135 043 млн. грн.

Кошти суб'єктів господарювання мали тенденцію до збільшення протягом досліджуваного періоду. Так, станом на 01.01.2012 року вони становили 186 213 млн. грн., а вже станом на 01.01.2023 року збільшились на 28,8 % до 889 526 млн. грн.

Кошти фізичних осіб у ресурсах комерційних банків також мали тенденцію до зростання. Так, станом на 01.01.2012 р. вони становили 306 205 млн. грн., а вже станом на 01.01.2023 р. зросли на 60,8% до 933 553 млн. грн.

Найменшою у ресурсах комерційних банків є частка коштів небанківських фінансових установ. Так, 01.01.2016 року вони становили 30 474 млн. грн., а вже 01.01.2023 р. зросли на 7,3% до 53 188 млн. грн.

Дослідимо залучені банківські ресурси (депозити) за строковістю (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Депозити, залучені банками за строковістю станом на 01.01.2012 –
01.01.2023 рр., млн. грн. (Додаток Г) [31]

<i>Рік</i>	<i>На вимогу</i>	<i>До 1 року</i>	<i>Від 1 року до 2</i>	<i>Більше 2 років</i>	<i>Усього</i>
2012	185 314	187 948	163 861	35 219	572 342
2013	205 565	188 831	249 362	26 216	669 974
2014	250 153	210 442	186 535	27 963	675 093
2015	259 306	201 338	177 398	25 181	663 223
2016	307 236	278 740	123 157	20 826	729 959
2017	351 251	269 267	150 183	9 374	780 075
2018	404 540	293 486	152 621	34 222	884 869
2019	461 340	327 045	120 534	26 189	935 108
2020	618 377	366 329	115 044	23 247	1 122 997
2021	801 385	392 011	131 970	17 007	1 342 372
01.10.2022	1 280 870	348 046	121 603	14 879	1 765 397
2023	1 374 152	407 022	118 307	15 375	1 765 397

Проаналізувавши залучені банками депозити за строковістю, варто відмітити, що найбільшу частку становлять недовгострокові вкладення

населення на депозити на вимогу. Так, їх частка у січні 2012 року становила 39,1%, тоді як станом на 01.01.2023 р. взагалі збільшилася до 89,6%. Щодо довгострокових вкладів до банків України, то їх частка становить, наприклад, у 2015 р. – 3,8%, а станом на 01.01.2023 р. збільшилась до 18,1%.

Така структура говорить про низький рівень довіри до банків. Це є негативною тенденцією у формуванні ресурсів комерційних банків. Ресурсна база відіграє визначальну роль у створенні, ефективній роботі та розвитку банківських установ. Її збільшення веде до зростання системи України загалом. Тому дослідження ресурсної бази повинне залишатись одним із пріоритетних напрямів вітчизняних науковців та вищого керівництва українських банків.

Так, провівши дослідження, варто відмітити, що найбільшу частку у власних ресурсах займають статутний капітал та прибуток. Однак через загострення політичної кризи в країні, а також через початок бойових дій на сході країни, банківська система України зазнала значних збитків та падіння рентабельності капіталу, що вплинуло негативно на поповнення власного капіталу. Крім того, сьогодні довіра населення до банків є низькою, що в свою чергу негативно впливає на депозитарну діяльність банків України [49].

Тому сьогодні банківська система має робити виважені кроки для її реформування. Основним і найбільшим кроком до покращення формування ресурсної бази є підвищення довіри населення до банківської системи в цілому, що сприятиме збільшенню обсягів залучення коштів українськими банками та подальшому підвищенню довіри банків. іноземні інвестори. Крім того, не менш важливими залишаються вдосконалення маркетингової діяльності, управління процентною політикою та розвиток нових банківських послуг.

Основними економічними та організаційними перспективами зростання ресурсної бази українських банків, на нашу думку, є: стимулювання розвитку банківських кредитів; сприяти мобілізації ресурсів шляхом застосування гнучкої цінової політики для кожного клієнта з різними процентними ставками; удосконалити систему банківського моніторингу; стимулювати розвиток низки сучасних додаткових банківських послуг для клієнтів, які використовують

Інтернет-банкінг та мобільний банкінг та покращувати якість обслуговування клієнтів.

2.3. Шляхи вдосконалення роботи банків в процесі формування ними ресурсної бази

Необхідність формування збалансованих ресурсів банків пояснюється необхідністю підвищення прибутковості діяльності банку та зміцнення його позицій на ринку в умовах зростаючої конкуренції, тобто формування оптимальної структури активів і пасивів, зваженого підходу при управлінні ризиками, впровадження нових банківських послуг та технологій.

При формуванні ресурсів банківської установи в ринковій економіці доцільно спиратися на наступні орієнтири:

- банківська діяльність у сфері формування ресурсів має бути зорієнтована на потреби ринку, на задоволення попиту клієнтів, а також на створення й просування таких банківських продуктів і послуг, які можуть забезпечити прибуткову банківську діяльність;
- сформовані банківською установою ресурси мають сповна забезпечувати можливості банку з розміщення коштів;
- ефективність банківської діяльності необхідно забезпечувати зменшенням витрат на формування ресурсів і максимізацію доходів від їх розміщення;
- при формуванні ресурсів банківські установи повинні використовувати сучасну інформаційну базу та новітні технології.

Із нашого погляду необхідно звернути увагу на наступні напрямки розширення сфери діяльності банківських установ у процесі реалізації ресурсної політики:

- 1) розширення клієнтської бази банків та збереження постійної клієнттури;
- 2) залучення представників малого бізнесу як потенційних власників депозитних рахунків;
- 3) створення багатфункціональної бази даних для управління інформацією про клієнтів;

- 4) розширення спектру продуктів та послуг, що надаються;
- 5) розширення маркетингових прийомів щодо просування банківських продуктів;
- 6) мінімізація витрат при формуванні банківських ресурсів.

Пропонуємо поділити клієнтську базу банку на групи з визначенням для кожної з них обсягу і частки депозитів та кредитів, прибутковості, демографічного профілю, динаміки споживання банківських послуг, а також потреб та поведінки споживачів. Така сегментація показана на таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Сегментація клієнтської бази банку [10]

№	Назва групи	Характеристика клієнтів групи
1	Інвестори	клієнти з великим обсягом депозитів, які значно перевищують кредити, що вони отримали в банку
2	Позичальники	клієнти, які одержали іпотечні кредити або заможні клієнти зі значним обсягом кредитів
3	Забезпечені	клієнти зі значним обсягом депозитів або високим рівнем поточного доходу
4	Дебітори	клієнти з високим обсягом кредитів
5	Пенсіонери	клієнти віком понад 60 років або клієнти для яких пенсія – основне джерело доходу
6	Активні	клієнти, що роблять більше чотирьох трансакцій за місяць
7	Юнацтво	клієнти віком від 14 до 24 років, студенти
8	Депозитори	всі інші

Проведення сегментації клієнтів має супроводжуватися подальшим моніторингом щодо міграції клієнтів із групи в групу для мобільного і найповнішого задоволення змінених потреб клієнтів. Здійснення такої роботи може стати, на нашу думку, важливою конкурентною перевагою при реалізації банком ресурсної політики.

Для успішної роботи важливо оцінити потенційні можливості банку щодо залучення необхідних фінансових ресурсів із метою підвищення ефективності його діяльності [10]. Особливої уваги заслуговує показник величини капіталу банку. Вихідним етапом реалізації банком функції фінансового посередника є формування ним ресурсної бази, передусім капіталу, що впливає на масштаби та напрями проведення активних операцій, а отже, й на обсяг прибутку. В умовах загострення конкуренції на українському банківському ринку

нарощування власного капіталу виступає одним із найважливіших внутрішніх факторів впливу на ринкові перспективи банку [24].

Ефективність роботи банку щодо залучення додаткових грошових коштів та забезпечення його конкурентоспроможності на ринку банківських послуг багато в чому залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Однак важливо зазначити, що запровадження та розширення інноваційних банківських послуг має поєднуватись із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне запропонувати реалізацію логістичної схеми управління депозитними ресурсами в процесі впровадження заходів щодо системи стимулювання залучення коштів клієнтів (рис. 2.4). За логістичного підходу керуючий вплив здійснюється з боку єдиної логістичної системи управління до окремих стадій банківської діяльності.

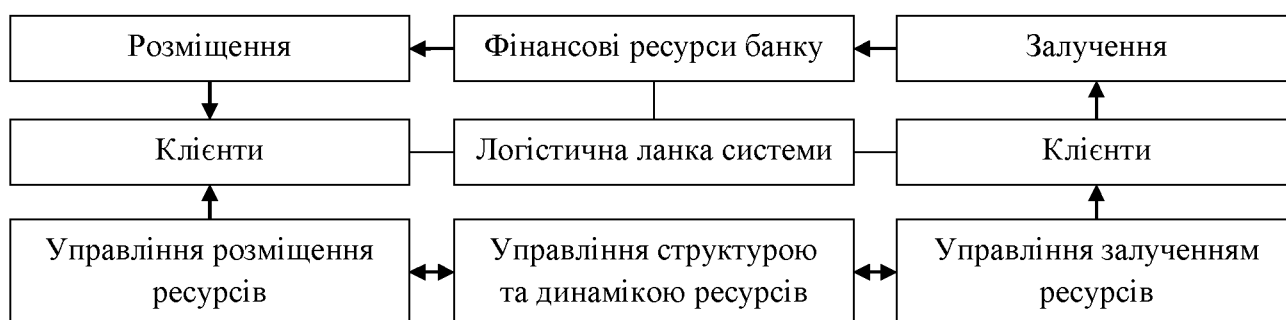

Рис. 2.4. Логістичний підхід щодо управління залученими депозитними ресурсами банку

Отже, використання банками логістичного підходу до організації та управління депозитними ресурсами надасть такі основні переваги, як: створення передумов для підвищення ефективності банківської діяльності за рахунок управління на всіх етапах від залучення до розміщення залучених ресурсів та сприймання логістикою фінансових та інформаційних поточкових процесів у взаємозв'язку, сприяння визначенню необхідного та достатнього розміру капіталу для підтримки достатнього рівня ліквідності та оптимального рівня регулятивного капіталу.

У сучасних умовах капітал банку стає не тільки одним із найважливіших інструментів регулювання довгострокової стійкості, а й конкурентоспроможності банку. Банківський капітал безпосередньо або

опосередковано впливає на кінцевий результат діяльності установи, й усі вищезазначені параметри знаходяться у залежності з ним. Світова криза банківської системи довела, що для нормального функціонування банківської системи та її поступового розвитку банки повинні володіти достатнім запасом капіталу. Фахівці виділяють такі основні шляхи підвищення капіталізації банків України (рис. 2.5).

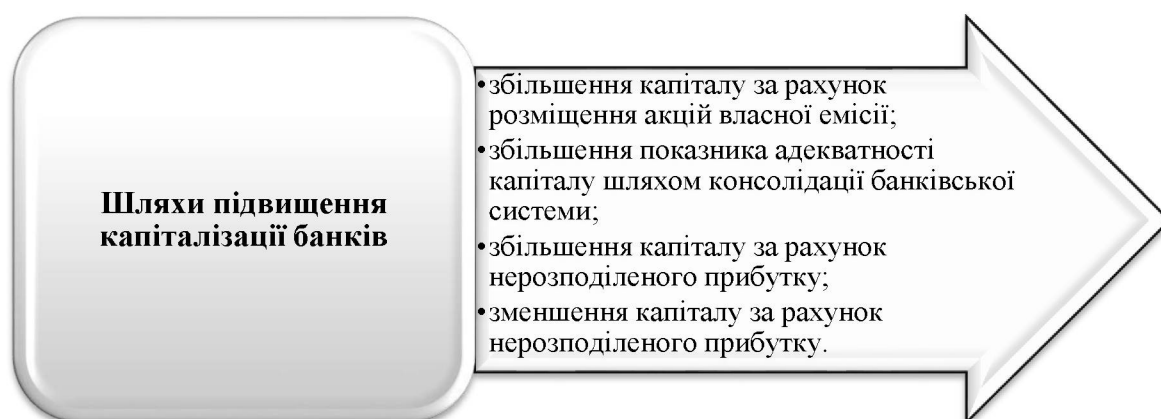

Рис. 2.5. Шляхи підвищення капіталізації банків України [24]

Фінансові ресурси як один із кількісних факторів впливу широко застосовується у сучасній практиці. Для розширення ресурсної бази банкіри пропонують на ринку широке коло коротко- та довгострокових депозитів, різноманітних пакетних банківських продуктів. Суттєвий вплив на величину фінансових ресурсів має величина залучених міжбанківських кредитів та придбаних цінних паперів [24]. Таким чином, пришвидшення докапіталізації банків дасть змогу підвищити їх фінансову стійкість, спроможність протистояти наявним ризикам. Окрім того, збільшення капіталу дасть змогу почати відновлення кредитування економіки, що є одним із чинників прискорення економічного зростання країни [37].

Розвиток банківської системи тісно пов'язаний зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дієвою системою регулювання та контролю банківських операцій, що, своєю чергою, потребує постійного глибокого вивчення основ сучасної банківської справи, дослідження сутності й особливостей надання різноманітних банківських послуг, відстеження та врахування міжнародного досвіду, а також визначення перспективних можливостей розвитку фінансовокредитної системи України у цілому. Модель механізму формування ресурсної бази банків відповідно до вимог сучасності подано на рис. 2.6. [24].

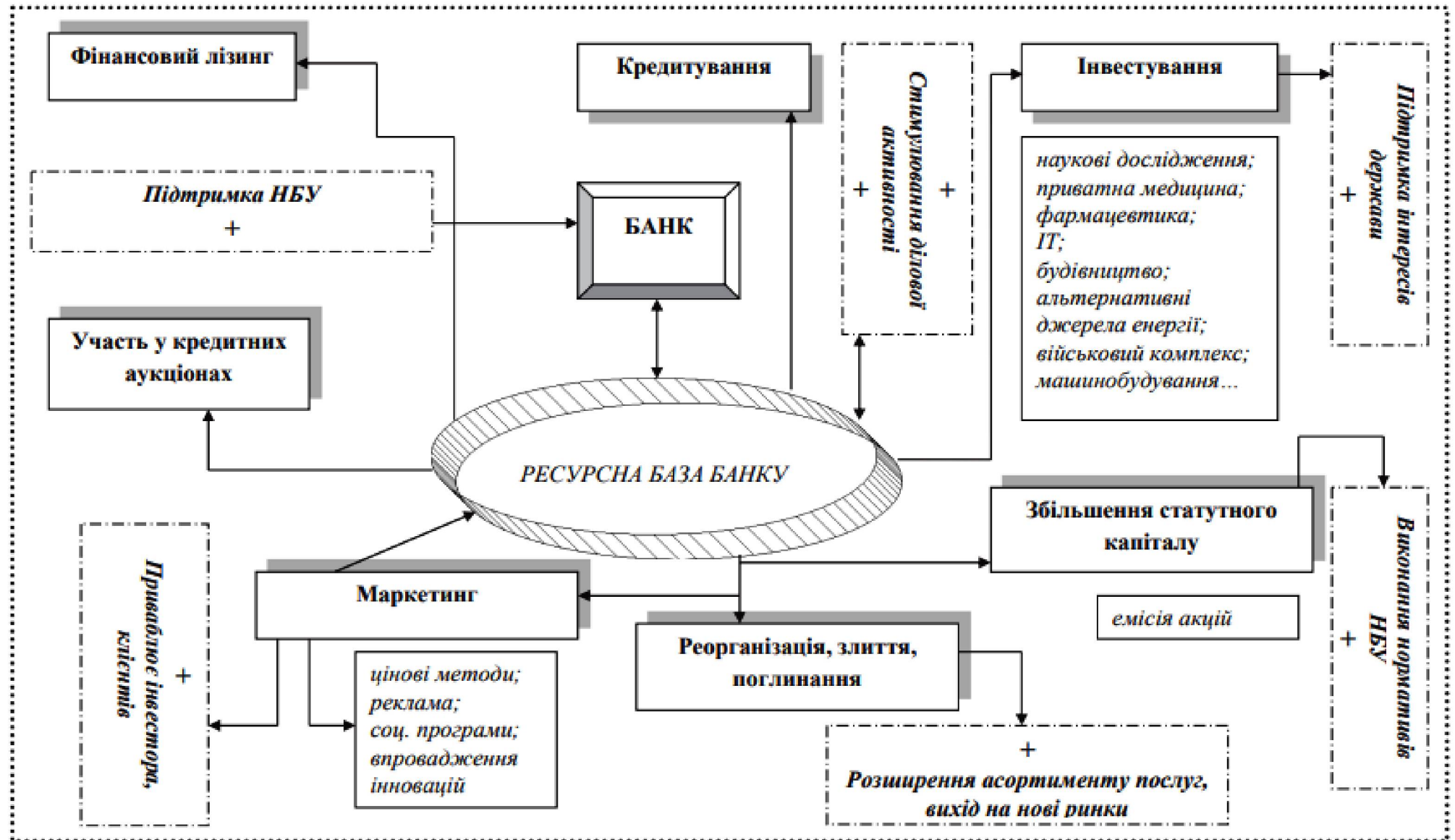

Рис. 2.6. Організаційно-фінансовий механізм формування ресурсної бази банків [24]

Стратегія фінансового розвитку банку має бути орієнтована на розроблення і послідовне здійснення заходів щодо закріплення й поширення позитивних процесів та подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин.

Модель являє собою організаційно-фінансовий механізм формування банківських ресурсів. Центральне місце посідає банк, який у результаті прийняття управлінських рішень здійснює управління своєю ресурсною базою. Одним із напрямів акумуляції коштів є участь у кредитних аукціонах. Банк, таким чином, має можливість одержати кошти від НБУ та спрямувати їх відповідно до поставлених цілей та завдань. Правильно сформована маркетингова політика банківської установи приваблює нових клієнтів та інвесторів. У цьому разі банку доцільно використовувати ефективну рекламу, різні цінові методи, запроваджувати спеціальні соціальні програми, різного року акції, впроваджувати передові інновації. Даний напрям сприяє формуванню позитивного іміджу установи як сучасної фінансово-кредитної організації, що здатна конкурувати не лише на вітчизняному, а й на міжнародному ринку. Для підтримки економіки та стимулювання ділової активності фінансовим установам слід інвестувати кошти в провідні та перспективні галузі. Таким чином, даний механізм вказує на основні та актуальні напрями залучення фінансових ресурсів до банківського сектору та визначає пріоритетні напрями діяльності банків в Україні [24].

Висновки до 2-го розділу

Кризовий стан банківської системи України викликаний наявністю проблем як на макро-, так і на мікрорівні. Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на стан формування ресурсної бази банків. Так, у 2010 – 2022 роках динаміка та структура ресурсної бази банківської системи України є нестабільною, тому з метою її покращення необхідним є впровадження заходів щодо стабілізації діяльності системи загалом та кожного окремого банку зокрема; формування власних ресурсів, які дадуть змогу забезпечити фінансову стійкість та подальший розвиток банку; підтримка

мінімального обсягу резервів вільних коштів; оптимізація процентних ставок за депозитною діяльністю тощо.

Крім власних ресурсів, надзвичайно важлива роль у діяльності комерційних банків належить і кредитним ресурсам, оскільки від їх обсягів залежить успішність та прибутковість діяльності банків, конкурентне положення на ринку, а також розвиток економічної системи держави загалом. Також для нарощення ресурсів банківським установам варто приділяти значну увагу вкладній справі та ефективній маркетинговій діяльності – пропонувати населенню гнучкі та взаємовигідні умови розміщення депозитних коштів.

Дослідження проблем побудови ресурсної бази банку мають базуватися насамперед на розробці як теоретичних, так і практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу мобілізації банками коштів. Оптимізація ресурсної бази національних банків можлива за умови вдосконалення традиційних напрямків роботи банків при мобілізації вільних коштів учасників ринку.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна констатувати, що основу механізму формування ресурсів банку становлять його адаптивність до сучасних загальноринкових тенденцій та кон'юнктурних змін, вимоги клієнтського середовища, економічні та соціальні передумови в країні. Варто відзначити, що останні роки для вітчизняної економіки, як і для банківського сектору, були надзвичайно важкими. До основних перспективних напрямів забезпечення зростання ресурсної бази українських банків відносять: стимулювання розвитку банківських кредитів, як короткострокових, так і довгострокових; Збільшення капіталу; сприяти мобілізації ресурсів шляхом застосування гнучкої цінової політики для кожного клієнта з різними процентними ставками; удосконалити систему банківського моніторингу; оптимальне залучення та використання наявних банківських ресурсів для реалізації різноманітних проектів розвитку національних компаній; стимулювати розвиток низки сучасних додаткових банківських послуг для клієнтів, які використовують Інтернет-банкінг, та покращувати якість обслуговування клієнтів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши особливості формування ресурсної бази банків України дійшли наступних висновків.

Діяльність будь-якої банківської установи починається з формування ресурсної бази, основу якої складають активи банку, тобто кошти, якими він володіє і які входять до ресурсної бази банку, до решти відносяться всі накопичені кошти, що відображають банк. Зобов'язання. власники та кредитори; Ці кошти знаходяться у розпорядженні банку і ви можете використовувати їх на свій розсуд для отримання прибутку, а також для створення умов для подальшого зростання банку. Оскільки в економічній літературі немає єдиної думки щодо визначення поняття «ресурсна база», ми запропонували розглядати його як тотожне поняття «банківські ресурси» і повну сукупність банківських ресурсів, що включає в себе банківський капітал, задіяний у позику. та кредитні кошти.

Залучені та позичені кошти є найбільш вагомою складовою ресурсної бази банків, яка в кілька разів перевищує їх власні кошти і не є власністю банку. Тобто, за невиконання своїх зобов'язань перед економічними суб'єктами банк повинен компенсувати усі втрати, використовуючи при цьому свої власні кошти. Саме ця частина ресурсної бази банків здатна створити найбільші відпливи та припливи коштів у банківській установі та створюють передумови для проведення банками активних операцій й отримання прибутку.

Залучені ресурси банку - це кошти, що акумулюються банком на певних умовах на різних видах рахунків клієнтів.

Кризовий стан банківської системи України викликаний наявністю проблем як на макро-, так і на мікрорівні. Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на стан формування ресурсної бази банків. Так, у 2020 – 2022 роках динаміка та структура ресурсної бази банківської системи України є нестабільною, тому з метою її покращення необхідним є впровадження заходів щодо стабілізації діяльності системи загалом та кожного окремого банку зокрема; формування власних ресурсів, які дадуть змогу

забезпечити фінансову стійкість та подальший розвиток банку; підтримка мінімального обсягу резервів вільних коштів; оптимізація процентних ставок за депозитною діяльністю тощо. Важливим аспектом при формуванні ресурсної бази є розширення кола клієнтів та збереження постійної клієнтури за рахунок розширення спектру продуктів та послуг. Перспективними напрямками роботи щодо залучення коштів може стати охоплення депозитними послугами сегмента молодих клієнтів, розширення кола депозитних рахунків із різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості використання своїх коштів із прийнятним рівнем доходів.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна констатувати, що основу механізму формування ресурсів банку становлять його адаптивність до сучасних загальноринкових тенденцій та кон'юнктурних змін, вимоги клієнтського середовища, економічні та соціальні передумови в країні. Варто відзначити, що останні роки для вітчизняної економіки, як і для банківського сектору, були надзвичайно важкими. До основних перспективних напрямів забезпечення зростання ресурсної бази українських банків відносять: стимулювання розвитку банківських кредитів, як короткострокових, так і довгострокових; Збільшення капіталу; сприяти мобілізації ресурсів шляхом застосування гнучкої цінової політики для кожного клієнта з різними процентними ставками; удосконалити систему банківського моніторингу; оптимальне залучення та використання наявних банківських ресурсів для реалізації різноманітних проектів розвитку національних компаній; стимулювати розвиток низки сучасних додаткових банківських послуг для клієнтів, які використовують Інтернет-банкінг, та покращувати якість обслуговування клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко, М. Д. Капітал банку: питання теорії та практики [Текст] : монографія / М. Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ. – 2002. – 276 с.
2. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Варгуненко та ін.; за ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с.
3. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
4. Банківські операції : підручник / [за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза]. – К. : КНЕУ, 2000. – 384 с.
5. Благун І.І. Механізм формування стратегій управління банківською системою України / І.І. Благун. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Івано–Франківськ, 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_blagun.pdf
6. Васюренко, О. В. Банківські операції [Текст]: [навч. посіб.] / Васюренко О. В. - [3-є вид., стер.]. – К. : Знання, 2002. – 311 с.
7. Герасимович М.Д. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 С
8. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 17 ,від 25.11.1993р. (втратив чинності 07.02.2019р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93#Text>
9. Дзюблюк О. В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки / О. В. Дзюблюк. – К. : Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
10. Дзюблюк О. В. Теоретичні та прикладні аспекти реалізації банками ресурсної політики / О. В. Дзюблюк, Ю.М.Галіцейська. – Тернопіль, 2012, - Вектор – 208 с.

11. Довгань Ж. Банківський капітал: суть і значення [Текст] / Ж. Довгань // Вісник Національного банку України. – 1998. – № 7. – С. 18-20.
12. Економічна енциклопедія : у трьох томах / Б. Д. Гаврилишин (голова ред. ради) [та ін.]. – К. : Академія, 2000, 2002. – Т. 1. – 719 с.
13. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. №2121-III (Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України за станом на 05.06.2003 N 914-IV).
14. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII зі змінами та доповненнями.
15. Закон України «Про Національний банк України» (Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України за станом на 10 січня 2002 року №2922-III).
16. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 31, ст.268)
17. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №29, від 16.04.1991р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
18. Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”/ Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2001. – № 10. – С. 3-35.
19. Карманов, С. В. Капітал та його роль у забезпеченні фінансової стійкості банку [Текст] / С. В. Карманов, С. В. Патріхалко // Наука й економіка. – 2009. – № 3(15). – С. 44- 49
20. Коваленко М. О. Джерела формування ресурсів банку та особливості цього процесу на різних етапах економічного розвитку / М. О. Коваленко // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 3. - С. 212-216. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_3_34.
21. Ковда Н.І., Татяніна С.М.Капіталізація банків як чинник зростання економіки України. Інфраструктура ринку. Гроші, фінанси і кредит №22. 2018. С. 203-208

22. Маршалл, А. Принципы экономической науки [Текст] / А. Маршалл : В 5 т. – Т. 3. – М. : Прогресс, 1993. – 351 с.
23. Мельничук Н.Ю. Теоретичні підходи щодо сутності банківського капіталу. / Н. Ю. Мельничук // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. - 2015. - № 1. - С. 129-137. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2015_1%2814%29__19
24. Мироненко М.Ю. Напрями забезпечення ефективного процесу формування ресурсної бази банків. Причорноморські економічні студії. Гроші, фінанси і кредит №25. - 2018. С.164-170
25. Міністерство фінансів України. Банки державного сектору. 2021. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/NPL_Ipivp_2021.pdf
26. МінФін. Основні показники діяльності банків. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
27. Міщенко В.І. Банківські операції: [підручник] / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
28. Навчальні матеріали онлайн. Банківська справа та Банківська система. URL: <https://pidru4niki.com/13930518/>
29. Національний банк України. Глосарій банківської термінології. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id
30. Національний банк України. Дані наглядової статистики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
31. Національний банк України. Дані статистики фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial>
32. Національний банк України. Інституційні засади розвитку банківської системи України. 2011. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=112997>
33. Національний банк України. Офіційний сайт. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 16.03.2020).

34. Нормативно-правова основа регулювання ресурсної бази комерційних банків. URL:

https://studwood.ru/690577/bankovskoe_delo/normativno_pravova_osnova_regulyuvannya_resursnoyi_bazi_komertsijnyh_bankiv

35. Олійник Д. Ресурсна база українських комерційних банків як джерело ліквідності / Д. Олійник // Банківська справа. – 2000. – № 2. – С. 42–44.

36. Основи економічної теорії: політекономічний аспект [Текст] : підручник / За ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. – К. : Вища шк.; Знання, 1997. – 743 с.

37. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.

38. Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України: Затв. постановою Правління НБУ №244 від 27.06.2001р.

39. Поняття залучених банківських ресурсів. URL: <https://pravo.studio/bankovskie-operatsii/ponyattya-zalucheni-bankivskih-25937.html>

40. Постанова НБУ. Про затвердження «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 № 368.

41. Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України : постанова Національного банку України від 30.04.2009 р. № 259.

42. Роуз, П. С. Банковский менеджмент [Текст] / П. С. Роуз : Пер. с англ. 2-го изд. – М. : Дело Лтд, 1995. – 768 с.

43. Рошило В.І. Ключові проблеми банківської системи в сучасних умовах / В.І. Рошило. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2015/v2/20.pdf>

44. Синенький М.О. Формування ресурсів комерційних банків. Наукові конференції Rusnauka. URL: http://www.rusnauka.com/16_nprt_2009/economics/45574.doc.htm (дата звернення: 16.03.2020).

45. Ситник Н.С., Стасишин А.В. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с.

46. Словник банківських термінів. Банківська справа : Термінологічний словник / [А. Г. Загородній, О. М. Сліпушко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко]. – К. : Аконіт, 2000. – 605 с.

47. Тиркало. Банківська справа: навчальний посібник – Тернопіль. – 2000.

48. Ткачук, Н. М. Капітал банку як економічна категорія [Текст] / Н. М. Ткачук // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 11(77). – С. 173-178

49. Чиж Н.М., Дзямулич М.І., Потьомкіна О.В. Ефективність формування та використання ресурсів комерційних банків України. Економічний форум 2017. № 2. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ecfor_2017_2_55 (дата звернення: 16.03.2020).

50. Мельничук Н. Ю., Ковальчук С. С. Депозитна діяльність банківських установ у контексті формування їхньої ресурсної бази. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 1. С. 163–167., с. 164

ДОДАТКИ

Перелік додатків:

Додаток А – Основні показники діяльності банків України за 2020 – 2023 рр.

Додаток Б – Стан кредитного портфелю системи банків України за 2019 – 2021 рр.

Додаток В – Значення економічних нормативів по системі банків України за 2013 – 2022 рр.

Додаток Г - Депозити, залучені банками за строковістю за 2012 – 2023 рр.